

Haninge

EN TIDNING FRÅN DIN KOMMUN NR 2 2015

IDAG

Barnpyssel:
Gör en egen
regnbåge

TÄNT VAR
DET HÄR!

HANINGE IDAG
10-ÅRSJUBILERAR

MARTIN SNICKRAR
PÅ SIN FRAMTID

VÄRLDSSTJÄRNA
NY BAS FÖR
MUSIKSKOLAN

LJUSKONST SPRIDER GLÄDJE

"LJuset GÖR
MÄNNISKORNA
GLADA."

Ljusformgivarna
Jöran Linder
och Erik Olsson

Haninge
kommun

8 MARTIN SNICKRAR PÅ SIN FRAMTID

Martin Björling hade svårt att hitta rätt bland studier och arbete. Men kulturhantverket fick honom att börja snickra på sin framtid.

10 TAK ÖVER HUVUDET

Ahmed Mohammed, hans fru Dina Akram och dottern Sadan Ahmed, Tre på flykt som under hösten fått tak över huvudet i Haninge.

14 NY BAS FÖR MUSIKSKOLAN

Haninge kommun kan skryta med en världsstjärna bland sina medarbetare. Det är Anders Jalkéus som efter 30 år i The Real Group klivit av turnerandet och istället blivit bas för musikskolan.

18 TÄNT VAR DET HÄR!

FN:s ljusår har tänt flera lysande idéer i Haninge. En av dem är ljusinstallationerna vid kulturhuset i Handen.

34 HELT ENKELT LYSANDE!

Visste du att det finns ljus som vi inte kan se med våra ögon? Och kan du konsten att göra självlysande "kvicksand"?

"Ljuset fest firas i olika kulturer världen över – lucia, jul och nyår är exempel på högtider då ljuset är en del av firandet. I det här numret av Haninge idag kan du läsa om hur ljuskonst och ljusdesign gör sitt intåg i stadsmiljön, i våra parker. För de minsta läsarna finns fakta, klurigheter och roliga experiment med ljuset som tema."

"Namnet Lucia är sicilianskt och kommer från latinets *lux* (ljus). Det betyder den ljusa, lysande eller den upplysta – ljusbärerskan. Vi hoppas att också Haninge idag kan vara lite av en ljusbärare. Att tidningen sprider både ljus och glädje till er läsare." Ingrid Hulthage, redaktör, ingrid.hulthage@haninge.se

Margaretha Picano: Grattis Haninge idag!

Varsågod alla läsare! Här får du en alldeles färsk och ny tidning med information om Haninge kommun.

Så skrev jag för tio år sedan när det första numret av tidningen Haninge idag kom ut. Första tanken blir: Har det verkligen gått tio år?

Vad har hänt i Haninge under den här tiden? Vi har genom reportage och artiklar i tidningen velat ge er läsare en bild av hur Haninge utvecklats på olika sätt och ge skildringar av olika händelser. Det har varit viktigt att lyfta fram kommunala frågor och beslut men även att beskriva vad som händer i kommunens verksamheter genom att skriva om de tjänstemän som tar sig an olika frågor och utmaningar i sin vardag.

Jag säger vi, och då menar jag förstås alla som bidragit till tidningen. Ingrid Hulthage, vår redaktör, har gjort det största jobbet och hon har hållit i tidningen med fast hand under alla tio år.

Till sist vill jag önska er alla god jul och gott nytt år!

Margaretha Picano

Margaretha Picano,
informationschef
i Haninge kommun
margaretha.picano@haninge.se

Haninge idag ges ut av Haninge kommun
ANSVARIG UTGIVARE: Margaretha Picano 08-606 71 44, margaretha.picano@haninge.se
REDAKTÖR: Ingrid Hulthage, 08-606 85 36, ingrid.hulthage@haninge.se
Haninge idag produceras i samarbete med Mosebacke Media

Bert Ola Gustavsson, 070-252 88 43
info@mosebackemedia.se
www.mosebackemedia.se
GRAFISK FORM: Anna Lundin, Content Innovation
OMSLAG: Jöran Linder och Erik Olsson sätter upp ljuskonstverk vid Haninge kulturhus i Handen.
Fotograf: Fredrik Hjerling.
TRYCKERI: Ljungbergs tryckeri AB

UPPLAGA: 44 000
DISTRIBUTÖR: Postnord

I KORTHET

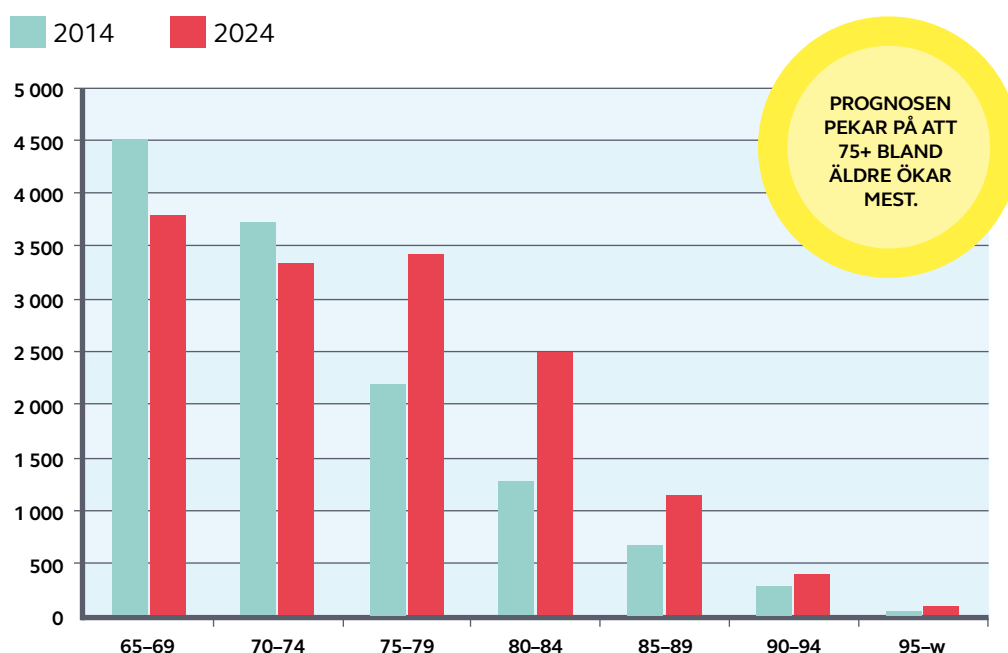
LÄS MER:

På haninge.se hittar du alltid aktuell information om din kommun.

Nu är vi över 83 000

• Den 30 september hade Haninge 83 385 invånare och vi är därmed 978 fler än vid årsskiftet. Hittills i år har det fötts 763 nya Haningebor, och 387 personer har dött. Det innebär ett födelseöverskott på 376 personer. Hittills i år har det flyttat 5 373 personer till Haninge och bland dessa kommer 831 från andra länder. 4 784 personer har flyttat härifrån – 383 till andra länder.

BEFOLKNING ÖVER 65 ÅR 2014 OCH PROGNOSEN 2024

12 öre

SÅ MYCKET SÄNKES SKATTEN

• Haninge kommun har beslutat att sänka nästa års skattesats med 10 öre. Detta innebär att den kommunala skattesatsen sänks från 19,78 till 19,68 kronor. Utöver den kommunala skatten tillkommer landstingsskatten som har sänkts med 2 öre – till 12,08 kronor. Totalt blir skatten därmed 31,76 kronor. Om vi lägger ihop skattesatserna har dessa totalt sänkts med 12 öre. Så här ser därmed skatterna ut för 2016:

SKATT	KRONOR
Kommunalskatt	19,68
Landstingsskatt	12,08
Totalt	31,76

Utöver detta tillkommer begravningsavgiften och eventuell kyrkoavgift.

FRÅGAN

Svenskarna, och därmed även Haningeborna, blir bara äldre och äldre. Hur löser vi problemen med att kombinera en förbättrad och värdig äldreomsorg med att samtidigt hantera de snabbt ökande kostnaderna?

Meeri Wasberg (S)
Socialdemokraterna
"Äldreomsorgen i Haninge är av mycket god kvalitet. Ambitionerna är fortsatt höga. Det är en stor utmaning att kunna fortsätta utveckla omsorgen om våra äldre med den lägre skattesats som kommunfullmäktige beslutade om för 2016. Kunniga och kompetenta medarbetare måste i ännu större utsträckning fånga upp förbättringar i vardagen, annars går det inte ihop." Läs mer på socialdemokraterna.se/haninge

Martina Mossberg (M)
Moderaterna
"Vi har en bra äldreomsorg i Sverige, och i Haninge. För oss är det viktigt att omsorgen utformas med respekt för hur den enskilde upplever kvalitet. Valfriheten för de äldre är viktig. Det handlar också om att göra omsorgsycket mer attraktivt. Kostnaderna inom omsorgen behöver inte skena om man har en tydlig biståndsbedömning och utvecklar nya arbetssätt." Läs mer på haningemoderaterna.se

Petri Salonen (C)
Centerpartiet
"I Haninge ska man kunna leva ett gott liv hela livet. Centerpartiet vill verka för kvalitet, valfrihet och tillgänglighet inom välfärden och för våra äldre. Ett sätt att hantera ökade kostnader och behov av fler medarbetare, är att ge förutsättningar för nyanlända invandrare med rätt kompetenser att så fort som möjligt komma in i arbete inom äldreomsorgen." Läs mer på centerpartiet.se/lokal/haninge

HANINGE IDAG

Tioåringen firar med läsarna

Det var just i december månad för tio år sedan som det första numret av Haninge idag kom ut – i december 2005. Och på alla annonstavlor vid gator och vägar i Haninge satte vi upp affischer med omslagsbilden som du ser här ovan.

Det är alltså dags att fira tidningens 10-årsjubileum. Och det vill vi göra med ett "hipp, hipp – hurra!" och genom att bjuda in er läsare till en tävling.

Du skickar in dina svar till haningeidag@haninge.se, och bland de som svarat rätt på alla frågor lottar vi ut fem vinnare som alla får två biobiljetter var. Du kan också skriva ner dina svar och posta dessa till Haninge idag, 136 81 Haninge. Du kan posta utan porto om du lägger kuverten i en av kommunens vita postlådor. Frågorna ser du här till höger – lycka till!

1. På omslaget till första numret av tidningen håller Cecilia Fritz i Haninge idag och i rubriken står det att någon eller något är viktigare än produkten – vad?

- a: Upplevelsen
- b: Kunden
- c: Varumärket

2. På några av tidningens omslag har det förekommit djur – bland annat ett av dessa:

- a: Älg
- b: Husmus
- c: Groda

3. Vilka förnamn har de två journalister som har skrivit flest reportage i tidningen?

- a: Bert Ola och Magnus
- b: Oskar och Måns
- c: Bertil och Matilda

4. I ett reportage i Haninge idag (2013) skrev vi om en kommunal arbetsplats där hundar

extrajobbar. Var då?

- a: På Utö skola
- b: I Haninge kulturhus
- c: På Johanneslunds äldreboende

5. En känd författare har figurerat på ett tidningsomslag:

- a: Fredrika Bremer
- b: August Strindberg
- c: Ivar Lo-Johansson

6. Haninge har tidigare fått utmärkelsen "Seniorvänlig kommun". Vilket år uppmärksammades detta?

- a: 2007
- b: 2010
- c: 2012

7. Vi har också i en artikel i Haninge idag (2014) berättat om insekter som gör våra parker grönnare. Vilken insekt?

- a: Fjärilar
- b: Bin
- c: Syrsor

8. I förra numret av Haninge idag berättade vi om gatunamn. I Brandbergen har gatorna uppkallats efter stjärntecknen i zodiaken – men ett saknas. Vilket?

- a: Kräftan
- b: Väduren
- c: Vattumannen

9. Vi har i ett reportage berättat om en pigg 99-åring som i år fyllt 101. Vem?

- a: Märta Jönsson
- b: Röda korset i Haninge
- c: Tove Jansson

10. I Haninge idag har vi under de senaste åren haft med sidor för barn med pyssel. Där har vi bland annat nämnt en gud i den nordiska mytologin. Vad heter denna gud som också betraktas som "ljusets gud"?

- a: Oden
- b: Tor
- c: Balder

SKICKA IN
DITT SVAR
SENAST
11 JANUARI

FRÅGAN

Svenskarna, och därmed även Haningeborna, blir bara äldre och äldre. Hur löser vi problemen med att kombinera en förbättrad och värdig äldreomsorg med att samtidigt hantera de snabbt ökande kostnaderna?

Annica Hjerling (MP)
Miljöpartiet de gröna
"Vi vill möjliggöra idrott, rörelse och vistelse i naturen för fler Haningebor. Det är hälsofrämjande och kan minska behov av omsorg senare i livet. Folkhälsa är en hållbarhetsfråga! Vi vill göra äldreomsorgen ännu bättre genom satsningar på personalen, välagade och trivsamma måltider, möjligheter till omvårdnad på sitt modersmål och mer vistelse utomhus."
[Läs mer på \[lasmer.pam.se/haninge\]\(http://lasmer.pam.se/haninge\)](http://lasmer.pam.se/haninge)

Tobias Hammarberg (FP)
Folkpartiet
"Vi måste ta vara på alla de äldre som kan och vill fortsätta arbeta, och med sina insatser bidra till välfärden. Förebygga undvikbar ohälsa som läkemedelsförsakade skador och rökrelaterade hälsoproblem. Samordna vård- och omsorgsinsatser samt ta hjälp av tekniska framsteg. Skapa social gemenskap och stimulans genom tillgång till trygghetsboenden."
[Läs mer på \[fphaninge.se\]\(http://lasmer.pam.fphaninge.se\)](http://lasmer.pam.fphaninge.se)

Nafi Cilgin (V)
Vänsterpartiet
"Vi vill att äldreomsorgen ska vara helt skattefinansierad, styras demokratiskt och utslutande drivas i offentlig regi. Om nedskärningar ställs mot skattehöjningar tänker vi föreslå en folkomröstning. Dessutom måste LOV avskaffas. Äldre ska inte drabbas av att företag vill göra vinster. Rätten till ett värdigt liv på ålderns höst är en självklarhet för oss."
[Läs mer på \[vansterpartiet.se\]\(http://lasmer.pam.vansterpartiet.se\)](http://lasmer.pam.vansterpartiet.se)

Klass 7A i Brandbergsskolan tog samhällsundervisningen ut i verkligheten en novemberdag och sålde hembakt till förmån för FN:s flyktingorganisation. På plats fanns även två andra sjundeklasser från skolan som sjöng och dokumenterade. "Det gick verkligen lysande. Eleverna sålde slut på allt och fick ihop 2 000 kronor till UNHCR", berättar klassens mentor, högstadieläraren Viktor Alasalmi.

VILL DU OCKSÅ HJÄLPA TILL?

● Det är just nu många flyktingar som nyligen anlänt eller är på väg till Sverige och vi är många som vill hjälpa till. Haninge kommun arbetar med att ge dessa flyktingar boende, skolgång och annat stöd.

Du kan hjälpa till på många olika sätt. Haninge kommun samarbetar till exempel med Röda korset i projektet Kompis Sverige som förmedlar kontakt mellan nyanlända och etablerade svenskar. Vill du bli kompis med en nyanländ? Gå in på kompissverige.se.

Vill du kanske hjälpa till på ett språkcafé eller med läxhjälp? Röda korset i Haninge arrangerar mötesplatser i form av språkcafé och läxhjälp på biblioteken i kommunen.

Eller vill du hjälpa till som volontär på tillfälliga evakueringsboenden? Då kan du anmäla dig som volontär via Haninge kommuns webbplats.

Aktuell information om hur du på olika sätt kan hjälpa till finns på haninge.se/flykting

Liten del flyktingar flyr till Sverige

● De senaste månaderna har det kommit många flyktingar till Europa och Sverige. Under januari till oktober i år sökte 112 264 personer medborgarskap i Sverige. Det vanligaste medborgarskapslandet bland dem var Syrien, därifrån kom 38 636 personer.

Av alla som flytt från Syrien är det dock bara en liten del som befinner sig i Sverige eller Europa. Enligt FN befinner sig 7,6 miljoner på flykt inom Syrien, 1,8 miljoner i Turkiet och 1,2 miljoner i Libanon.

Ny webbplats

● I början av november lanserades en helt ny webbplats för Haninge kommun. Den mest märkbara förändringen är att haninge.se nu är anpassad för mobiltelefoner och surfplattor. Gå gärna in och se en ny modern design, delvis ny struktur och även några nya funktioner.

Bär reflexer också i stadstrafik

● Du bär väl reflexer då du går ut? Tänk på att en bra reflex syns i mörker och under dåliga siktförhållanden när den träffas av ljuset från en strålkastare. Om du har mörka kläder upptäcks du från en bil med halvljus på 20–30 meters avstånd och om du har ljusa kläder syns du från 60 meter. Om du bär reflex ser bilföraren dig redan på 125 meters avstånd.

Det är viktigt att bära reflexer också i stadstrafik, trots neonskyltar och gatulyktor. De flesta olyckor med gående sker i tätbebyggda områden med gatubelysning.

KÄLLA: NTF

Kennerth Valtersson (SD)
Sverigedemokraterna
"Sverigedemokraterna anser att äldreomsorg är en mycket viktig fråga. Det är de äldre som har byggt upp landet. Äldreomsorg kostar pengar men det måste få kosta, det är våra äldre värda. För att få fram de pengar som fordras måste kostnaderna för flyktingmottagande minimeras så att dessa inte tränger ut andra viktiga satsningar för kommunen – till exempel äldreomsorgen."

Läs mer på sverigedemokraterna.se

Suzanne Kickan Enman (KD)
Kristdemokraterna
"Med social gemenskap och förebyggande insatser klarar fler ett bra liv i egna hemmet. Med stöd av ny teknik och samarbete med anhängiga, föreningar och andra ideella krafter så ges mervärden som ökar livskvaliteten. Låt våra duktiga skolkök laga god och väldoftande mat till de med hemtjänst, är ett av KD:s skarpa förslag som ger ökad kostnadseffektivitet."

Läs mer på wp.kristdemokraterna.se/haninge

Mattias Bernhardsson
Rättvisepartiet socialisterna
"Sverige är rikt. Vi har råd att kraftigt bygga ut omsorgen. Mångmiljardgåvorna till banker och storföretag måste krävas tillbaka och privata vinster i välfärden stoppas – våra skattepengar ska gå till omsorgen, inte privata fickor. Återinför indexreglerade statsbidrag och återbetala till kommunerna vad staten är skyldig för lön-, pris- och volymökningar."

Läs mer på rshaninge.blogspot.se

RÖSTBREVLÅDA

Finsk röstbrevlåda:
08-606 80 07

Suomenkielinen
vastaajapalvelu 08-606 80 07
Lue lisää haninge.se

Stadskärnan växer fram

Arbetet med stadskärnan löper på och drygt ett år efter det första spadtaget för den nya Haningeterrassen har en stor del av schaktningsarbetena för VA, el, tele och fjärrvärme längs Rudsjöterrassen och Nynäsvägen klarats av.

Till årsskiftet ska den gamla bussterminalen ovan jord vara nedmonterad och första kvartalet nästa år beräknas jobbet med den nya bussterminalen under jord starta. Terminalen ska stå färdig att tas i bruk i mitten av 2017. Då med tolv busshållplatser i en vänt-hall integrerad med nya kommersiella lokaler.

I början av februari är också den nya gång- och cykelbron från Poseidons torg till Eskilsvägen färdig.

– När det gäller det planerade specialistcentret på Haningeterrassen finns fortfarande inget beslut klart från landstingets sida, säger Britta Orring, mark- och exploateringschef i Haninge.

– Ett alternativ om vårdcentret inte blir av är att istället bygga lägenheter.

– Också 18-våningshuset brf Blicken, som blir Haningeterrassens högsta byggnad, inväntar omdragning av fiberledningar för data- och teletrafiken innan bygget kan köras igång, säger Vesa Tuomainen, projektledare för bygget.

Hela projektet Haningeterrassen beräknas få över 600 nya lägenheter och bygget sker löpande i etapper.

Ett arbete med att utveckla det framtida kvällslivet i den regionala stadskärnan i Haninge har också startat. Fastighetsägare, krögare, caféägare, polis, kultur- och fritidsliv i Haninge och många fler arbetar tillsammans för en livfull stadsmiljö. Ambitionen är att skapa en plats som lever fler timmar om dygnet.

Haninge är en av fem kommuner i Sverige som under 2016 kommer att driva ett intensivt arbete med att förbättra och utveckla kvällslivet.

PLAN BESKRIVER STADSKÄRNANS FRAMVÄXT

● Tillsammans med de sex största fastighetsägarna i Haninge arbetar kommunen nu fram en stadsutvecklingsplan för den regionala stadskärnan. Den ska ge ramar för kommande byggen av bostäder och verksamheter såväl som lokalisering av skolor och förskolor. Planen ska också belysa hur stråk för gång-, cykel-, kollektiv- och biltrafik kan utvecklas och visa hur många parkeringsplatser som behövs i stadskärnan, och var de bäst placeras.

Brf Blicken – 18 våningar högt och ska bli Haningeterrassens högsta byggnad.

– Med hjälp av en process som ursprungligen kommer från Storbritannien och under ledning av organisationen Svenska stadskärnor ska vi hitta Haninges modell för kvällsliv. Det är viktigt att vi gemensamt kommer fram till hur Haninge ska vara och upplevas efter kontorstid, säger Charlotte Persson, processledare för den regionala stadskärnan.

Resultatet av processen kan bli en certifiering enligt Purple Flag. Purple Flag är en internationell certifiering där den lila flaggan symboliserar en säker och attraktiv stad som håller en hög och trygg kvalitet, kvälls- som nattetid. Purple Flag ska synliggöra de städer som på ett framgångsrikt sätt arbetar med att förbättra och utveckla kvällslivet. Det bygger på att en ort eller stad arbetar med en vision och strategi med tillhörande åtgärdsprogram. ●

● Stadsutvecklingsplanen är både ett underlag till översiktsplanen och ett stöd i kommande detaljplanering.

● Haninge kommun har fått 2,4 miljoner kronor från Tillväxtverket för arbetet med stadsutvecklingsplanen som ska vara klar i november nästa år.

● Samtidigt pågår ett varumärkesarbete kring stadskärnan. Det ska visa hur vi kan berätta om stadskärnan för att kunna konkurrera med andra platser om tillväxt, besökare och invånare.

Nytt stödboende i Tungalsta

● Hammarbo gruppbostad på Hammarbovägen i Tungalsta är ett nytt stödboende som öppnar i början av nästa år. Boendet som är till för personer med funktionsnedsättningar kommer att drivas av Haninge kommun.

Mer industrimark vid Fors trafikplats

● Vid Fors trafikplats förbereds ett nytt industriområde med plats för en 20 000 kvadratmeter stor byggnadsyta. Området exploateras av privata aktören Stendörren AB.

– Just nu pågår markberedning av det här intressanta området som får ett bra läge mellan den planerade nya hamnen i Nynäshamn och tvärförbindelsen från väg 73 till E4:an, säger Fredrik Brodin, vd på Stendörren.

– Området lämpar sig för till exempel lager, lättindustri eller sällanköpshandel. Det pågår diskussioner med intressenter, men vi har ännu inga kontrakterade hyresgäster. Så fort området närmar sig färdigställning så drar vi igång en större försäljningskampanj.

På andra sidan väg 73 byggs det också nytt. Här handlar det om en återvinningsanläggning för bland annat asfalt.

Vackra landmärken

● När vattentornens tak och fasader behövde renoveras gjordes de även om till något vackert att se på. Nya fasaden består av aluminiumpaneler i triangelform med fyra olika ytbehandlingar. Det ena tornet har fler spegelblanka ytor upptill medan det andra är blankare nedtill, vilket ger olika karaktärer på tornen. De reflekterande ytorna återspeglar sin omgivning och skiftar utseende med dygnets och årstidernas växlingar. Under dygnets mörka tid kommer tornen att belysas underifrån med LED-armaturer. Bakom arkitekturen står HMXW arkitekter.

UNGA & ÄLDRE BLIR GRANNAR

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON

Vid Tuvevägen i Handen slutförs nu 180 nya ungdomslägenheter i ett unikt projekt samtidigt som ett äldreboende med 54 lägenheter står färdigt i grannskapet.

Under hösten har Ungabostäder Haninge AB byggt nya, modulbyggda ungdomsbostäder på rekordtid i centrala Handen. Första spadtaget togs den 17 augusti och inflyttning i tvåvåningshusen sker preliminärt redan vid årsskiftet.

Varje ungdomslägenhet är 25 kvadratmeter stor, och månadshyran blir cirka 4 709 kronor inklusive el och bredband.

Projektet är ett samarbete mellan Haninge kommun som upplåtit marken, byggnadsfirman Viktor Hanson och Nordic Modular som levererat byggmodulerna.

De nya bostäderna är främst avsedda för de unga som är högst 26 år och mantalsskrivna i Haninge, men de kan även sökas av andra. Bostäderna är flyttbara och beräknas finnas på plats i tio år.

Det nya äldreboendet vid Tuvevägen har en mycket avancerad grundläggning och är specialbyggt i moduler.

De 54 enkelrummen är på 24 kvadratmeter vardera, och där till finns en rad gemensamhetsytor i byggnaden som är klar för inflyttning efter nyår.

– Med det här avancerade modulbygget siktar vi på titeln ”Årets Haningebyggnad”, säger Jan Elfström, platschef för byggbolaget Constrera.

Äldreboendet kommer att drivas av Frösunda Omsorg:

– Vi har valt att etablera oss i Haninge kommun för att vi har samma synsätt på hur äldreomsorg ska bedrivas. Omsorgen ska anpassas efter den äldre, både utifrån vad man behöver och vill ha. Det känns bra att öppna ett äldreboende i egen regi i en så proaktiv äldre kommun som Haninge, säger Susanne Sidén, VD på Frösunda Omsorg. ●

Nya spår till Vega & Tungelsta

● Under hösten har arbetet gått vidare med den nya pendeltågsstationen i Vega.

– Vi har framför allt arbetat med markförstärkning och stabilisering, ett nödvändigt grundjobb som inte syns så mycket. I vinter och under våren 2016 börjar vi fylla ut den nya järnvägsbanken och att grundlägga broar, berättar Gunnar Hammar, projektledare vid Trafikverket.

Men den som väntar nyfiken på hur den nya pendeltågsstationen kommer att se ut får ge sig till tåls eftersom den kommer att växa fram på allvar först under år 2018.

När det gäller den nya avfarten från väg 73 till Vega ska i läsande stund en entreprenör vara utsedd så att arbetet med den nya trafikplatsen snart kan påbörjas.

Dubbelspårsbygget mellan Hemfosa och Tungelsta pågår samtidigt för fullt.

230-miljonersprojektet har nått halvtid och ska vara klart i december 2016. Då ska bland annat Tungelsta ha fått en helt ny station och alla korsningar vara säkrade och planskilda på sträckan. Två nya järnvägsbroar och två nya gång- och cykelbroar byggs. Vill du läsa mer om järnvägsbyggena vid Vega och Tungelsta-Hemfosa kan du ladda ner broschyrer från Trafikverkets webbsidor.

– Under sommaren 2016 kommer pendeltågssträckan förbi Vega att stängas av helt under fem veckor. Det behövs för sprängning, schaktning och spårarbeten. Avstängningen kommer att samordnas med avstängning för dubbelspårsbygget söder om Tungelsta.

SL-bussar kommer att ersätta

pendeltågen. Exakt hur busslinjerna dras är ännu inte fastställt.

Samråd avslutat – granskning nästa

● Översiktsplanen för Haninge 2030 bearbetas just nu för en ny granskning. De inkomna synpunkterna på det första förslaget som visades under sommaren tas in och bedöms.

Vad är det då som Haningeborna främst haft synpunkter på?

– Kanske främst de två utredningsområdena norr om Årsta havsbad och i Norrbyskogen. Här vill vi i ett första skede titta på om det finns förutsättningar att bygga bostäder i framtiden. En del boende i områdena är kritiska och tycker inte att någon ny bebyggelse ska utredas där, säger Erik Andersson, översiktsplanerare på Haninge kommun.

– Men vi har också fått mycket gillande för vår huvudstrategi att förtäta bebyggelsen runt pendeltågsstationer och övrig kollektivtrafik.

Nu ställs alla synpunkter samman och kommenteras i en så kallad samrådsredogörelse. Så fort den är klar kan du hitta den på kommunens hemsida.

Efter ändringar kommer det reviderade förslaget att visas under mars-april 2016 för så kallad granskning. Då kan alla berörda återigen ha synpunkter. Efter granskningsprocessens slut arbetas den slutliga översiktsplanen till kommunfullmäktige fram för godkännande under hösten.

En översiktsplan visar hur kommunen planerar den långsiktiga fysiska utvecklingen, till exempel var ny bebyggelse och nya vägar bör byggas i framtiden. Haninges förra översiktsplan antogs år 2005.

NYA FÖRSKOLAN I VEGA INVIGD

Gunnebo förskola är den första kommunala förskolan i Vega. Förskolan har sex avdelningar med plats för cirka 114 barn och 20 personal. Skolan har två ateljéer där barnen får arbeta experimenterande med kreativ konstruktion och måleri. Förskolan har naturen alldeles inpå knuten och den pedagogiska inriktningen stimulerar barnens nyfikenhet och lust att lära genom utmaningar och ett reflekterande arbetssätt.

FOTO: FREDRIK HJERLING

Martin Björling hjälper till att lägga om taket på en 1800-talsbyggnad vid Skutans gård. Det är i snickrandet han känner arbetsglädje. För att bli fullbetald måste han arbeta som lärling i 6 800 timmar. Efter 40 veckors utbildning är han nu klar med 800 timmar.

UNGDOMSTEAM

Ungdomsteamet i Haninge kommun är till för personer i åldrarna 16–24 år som är i behov av extra stöd. Teamet samverkar med Arbetsförmedlingen och Samordningsförbundet östra Södertörn. Stödet består av coachande samtal, studiebesök, praktik, studie- och yrkesvägledning, korta yrkesutbildningar, rekryteringsträffar och frukostgrupper. Läs mer på ungdomsteamet.se

MARTIN SNICKRAR PÅ SIN FRAMTID

TEXT INGRID HULTHAGE FOTO FREDRIK HJERLING

Martin Björling, 25, tog chansen att utbilda sig till kulturhantverkare. Efter att tidigare ha känt sig lite vilse vad gäller studier och arbete är han nu säker på vad han vill satsa på: – Jag vill bli snickare, säger Martin.

MER INFORMATION

Nyfiken på att utbilda dig till kulturhantverkare? Läs mer på Facebook (Kulturhantverket). Eller kontakta Jörgen Arnstad jorgen.arnstad@haninge.se

Det var Fredriksgymnasiet som i november i fjol startade utbildningen.

– Jag kom till ett frukostmöte som arrangerades av Ungdomsteamet i Haninge dit lärarna för kulturhantverket bjudits in för att presentera utbildningen. Och där väcktes mitt intresse, säger Martin Björling, Västerhaningebo.

Han skrev upp sig på en lista och blev också en av de 14 elever som fick möjlighet att gå den 40 veckor långa utbildningen inom byggnadsvård.

Kursen är öppen för ungdomar 15–24 år som inte fullföljt sina studier vid grundskolan alternativt gymnasiet och som kommer från Haninge, Nynäshamn eller Tyresö.

– Jag var väl ingen stjärnelev, säger Martin skämtsamt.

Det var sista terminen på gymnasiet som han hoppade av studierna och därefter har följt perioder då han stundtals känt sig håglös, inte haft ”det rätta drivet”.

Eftersom många som hoppat av sina studier oftast inte är så teoretiskt inriktade är det

bra att det finns praktisk och yrkesinriktad utbildning.

– Jag fick lära mig grunderna i måleri, att spackla, slipa och måla. Det var givande, säger Martin.

Då Martin läst byggteori eller ägnat sig åt egna projekt på fredagar – då han inte varit ute på praktik – har han också haft stöd av en coach.

Utbildningen har två grenar: snickeri och måleri (sju elever i varje grupp). Två lärare leder utbildningen – Jörgen Arnstad (bygg) och Jonas Fälvh (måleri). Kurslokalerna ligger i Jordbro industriområde.

De som gått vidare inom måleriet har fått lära sig ådring och marmorering.

Martin fick också lära sig snickra genom att hjälpa till att bygga två friggebodar.

– Av spillvirket byggde jag en akvariebänk.

Dessutom byggde Martin och hans kamrater en bänk till busshållplatsen intill skolan.

Under hösten har Martin varit med och lagt om ett tak på en 1800-talsbyggnad vid Skutans gård. Han och hans kamrater har lagt takpapp och läkt, samt tvättat och bytt ut tegelpannor.

– Det är en kulturhistoriskt intressant byggnad som behövde rustas upp, förklarar Martin.

Martin har arbetat som lärling och måste fortsätta som lärling i ytterligare tre år för att bli fullbetald.

Innan han gick utbildningen hade han arbetat som bland annat vaktmästare på en hotell- och konferensanläggning, däckmontör och också provat på att resa partytält.

Men inget av det här kändes så lockande, det är först nu han känner att han ”hittat hem”. Och efter att Martin nu under hösten gått klart utbildningen har han siktet fast inställt på att få fler timmar som lärling och till slut bli snickare till yrket. ●

UTBILDNING FRÅN GRUNDEN

● Eleverna som går utbildningen får lära sig allt från grunden och renovera riktiga hus. De lär sig allt från fönsterrenovering med glaskärning, kittning och snickeriarbeten. De återskapar trädetaljer, sätter upp lister och renoverar gammeldags dörrar, tapetserar och målar. De får lära sig materialval, färger och hur man blandar dem enligt konstens alla regler.

HANINGE GER FLYKTINGAR TAK ÖVER HUVUDET

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON FOTO FREDRIK HJERLING

Under hösten har många flyktingar kommit till Sverige och till Haninge. För att alla nyanlända ska få tak över huvudet inrättades två evakueringsboenden i Handen. De första flyktingarna anlände den 22 oktober.

– Vi har plats för 150 personer och har haft full beläggning sedan start, berättar Daniella Johnson, flyktingssamordnare i Haninge.

Evakueringsboendena fungerar som tillfälliga, enkla boenden för de som nyss anlänt till Sverige. Tanken är att man bara ska stanna några nätter.

– Vi får anvisning från Migrationsverket och sedan bussas folk hit i väntan på att de får mer permanenta boenden. Dit blir de sedan hämtade av sina handläggare, säger Daniella Johnson.

– Boendena är bemannade dygnet runt och på plats finns också många frivilliga volontärer på dagtid. Nattetid har vi bevakning av vaktbolag på grund av de brandattentat mot boenden som skett under hösten.

Ahmed Mohammed, 29, hans fru Dina Akram, 27, och dottern Sadan Ahmed, ett och ett halvt år, från Mosul i Irak nådde Haninge den 6 november.

– Livet förändrades i Mosul sedan Daesh tog över förra året, berättar mekanikern Ahmed Mohammed.

Daesh är det arabiska namnet för IS, Islamiska Staten, som är den extremistorganisation som intog hans hemstad i början av sommaren förra året.

I Mosul arbetade Ahmed för oljeindustrin utanför staden och det fungerade under en tid, men snart hamnade frontlinjen mellan IS och de kurdiska Peshmergastyrkorna i vägen.

– Jag blev sittande hemma. Snart kom Daesh på besök och ville att jag skulle börja arbeta för dem eftersom jag också är sunnimuslim. Jag nekade men förstod att enda möjligheten på sikt var att ge sig iväg.

Familjens flykt från den IS-ockuperade staden tog fyra månader och på vägen passerade de nio länder. Från Turkiet via Grekland, ett antal Balkanländer, Österrike och tyska Rostock gick färden med båt till Malmö.

– Vi gick en del sträckor till fots, resten av tiden åkte vi i fullpackade tåg, båtar eller bussar. Värst var några nätter under bar himmel i lera och regn i Kroatien. Där dog flera små barn. I ett läger bodde vi hela familjen på bara någon kvadratmeter, berättar Ahmed.

– Jag hoppas att vi kan bygga oss ett nytt liv här i Stockholmstrakten, fortsätter han.

Hittills har Haninge kommun också fått ett nytt anläggningsboende med 130 platser. Här bor de asylsökande under tiden som deras ansökningar prövas. Den tiden har under hösten förlängts kraftigt. Migrationsverket har flaggat för att det nu kan ta upp till två år innan asylbeskedet kommer.

Ensamkommande barn och ungdomar är en speciell kategori. Under hösten har antalet ensamkommande ökat dramatiskt. I oktober var Haninge kommun ansvarig för cirka 120 barn och ungdomar.

– Det handlar till 90 procent om pojkar i övre tonåren, men ibland om så små barn som tioåringar, berättar Maria Timonen Porshage, chef för avdelningen Barn och unga.

– De som är yngre än 15 år får plats i jourfamiljer och de äldre 15–18 år placeras i så kallade HVB-hem.

Med allt fler aviseringar från Migrationsverket så har arbetet med att placera de ensamkommande blivit omfattande. De fem socialsekreterare som arbetar med placeringarna ska bli fler.

– De ensamkommande hamnar ibland långt från Haninge. Vi är hänvisade till de platser och jourfamiljer som finns och försöker hålla oss till Stockholmsregionen. Men det har hänt att något barn hamnat så långt bort som i Boden på grund av att de haft väldigt speciella behov, säger Arja Roininen, enhetschef med ansvar för utredning/insatser för ungdomar.

Både hon och Maria Porshage Timonen skulle helst se fler platser på boenden i egen kommunal regi. Då skulle både kostnader kunna pressas och restiden för socialsekreterarna minska, liksom att insyn och boendekvaliteten enklare skulle kunna säkras.

Statsbidraget per ung

MER!

På kommunens hemsida får du aktuell information om Haninges arbete med flyktingfrågan och vad du kan göra som privatperson: haninge.se/flykting

Cirka 360 personer hade listat sig som volontärer i Haninge i mitten av november. En av dem är Stefanie Kasper som jobbar tretimmarspass på ett av evakueringsboendena. "Alla som kommer är trötta och på väg vidare hela tiden – små och stora praktiska problem dyker upp och vi försöker lösa dem efter bästa förmåga", berättar hon.

ensamkommande är idag 1 900 kr/dygn. Men i takt med färre platser och allt fler unga har priserna börjat stiga och kommunerna spelas ut mot varandra.

– Idag finns det de som kräver hiskeliga summor på 3 000–4 000 kronor per dygn. Men det betalar vi inte. Vi har en överenskomst inom Södertörnsnätverket att inte gå in i prisracet. Vi representerar ju också kommunens skattebetalare, säger Maria Porshage Timonen.

Haninge har ett avtal med Migrationsverket om att ta emot 35 ensamkommande under 2015, men på grund av höstens akuta flyktingsituation fördubblades den siffran redan under oktober.

– Värst är att det här arbetet inte går att planera. Vi får ett telefonsamtal och inom 48 timmar måste vi ta fram ett boende där den unge ska placeras. Sedan ska någon av våra socialsekreterare besöka boendet så snabbt som möjligt och se till att de har det bra och löpande följa upp det. Vår uppgift är att de ska få en normal tillvaro med skola och fritidsaktiviteter så snabbt som möjligt, säger Arja Roininen.

– En del av de ensamkommande kan efterhand återförenas med sina familjer, men det är ganska få. Förra året handlade det om tre av 41 barn och ungdomar i Haninge. Ungdomarna får längst vara kvar på HVB-hem tills de fyllt 21 år.

– Många av våra ungdomar mellan 18 och 21 är väldigt ambitiösa. De tar körlektioner, jobbar extra och lär sig svenska fort. Det senare är det viktigaste – att kunna språket är nyckeln till allt, säger Arja Roininen. ●

Ahmed Mohammed, 29,
hans fru Dina Akram, 27,
och dottern Sadan Ahmed
från Mosul i Irak nådde
Haninge den 6 november
efter en flykt genom nio
länder. Haninge blev fjärde
stoppet i Sverige efter
Trelleborg, Malmö och Täby.

Vendelsö ridskolas nya ridhus har kostat cirka 6 miljoner kronor. Arvsfonden har bidragit med 3 miljoner kronor och Haninge kommun med 1 miljon. Kommunen betalar också ut ett bidrag för att ridskolan ska ha råd att bekosta ridlektioner för funktionshindrade som rider i liten grupp.

Lukas älskar att vara i stallet. Här leder han ut hästen tillsammans med Johanna Rasmussen.

TRE STOLTA RYTTARE SÄKRA I SADELN

TEXT INGRID HULTHAGE FOTO FREDRIK HJERLING

Daniel sitter fint i sadeln på den ljusbruna valacken. – Han ser verkligen fram mot det här och önskar att han fick fler tillfällen att sitta på hästryggen, säger Mats Lundström – stolt och lycklig när han ser sonen skritta fram i ridhuset.

Daniel drar till sig tömmarna på instruktion av handledaren – plötsligt gör hästen halt. – Det här att få hästen att stanna är något nytt de tränat på, påpekar Mats. Bästa kompisen Lukas är också med på rid-

lektionen – och både han och Iris på de två andra valackerna utstrålar lycka där de sitter med tömmarna i händerna. Ridlektionen hålls i regi av Österhaninge ridsällskap vid Vendelsö ridskola som startat "Häst för alla". Lektionerna är skraddarsydda för ridelever med någon form av funktionsnedsättning.

– De första lektionerna kom igång nu i höst, säger Ragnhild Mårtensson som är en av handledarna som är på plats just i dag.

Hon berättar att det tagit flera år att planera ridhuset som är specialanpassat för funktionsnedsatta.

– Vi ansökte och fick pengar till ridhuset av Arvsfonden, men också Haninge kommun har bidragit med medel, berättar Ragnhild. Och medlemmar i ridsällskapet har jobbat gratis med att måla och snickra på ridhuset som invigdes för två år sedan.

På plats är också Julia Ahlén som är hälso-pedagog och som gått kursen "Hästen som terapeutisk resurs" på Ersta Sköndal högskola.

– Alla vi handledare på ridskolan har också gått första delen av Ridsportförbundets ledarutbildning om funktionsnedsättningar och delaktighet.

På ridskolan finns även de som i sin profession har pedagogisk erfarenhet. Elisabeth Bramskog arbetar som specialpedagog i Haninge kommun och Ewa Gingsjö är lärare.

De övriga som är aktiva inom "Häst för alla" och som är på plats när vi besöker ridskolan är Piia Häkkinen och Johanna Rasmussen.

– Att rida i skritt i 30 min kräver mycket av deltagaren, dels fysiskt, men även mentalt, förklarar Julia.

Iris, 8 år, sitter som gjuten i sadeln och strålar av lycka. Här på Ronaldo.

ÅRETS RIDLÄRARE

● Anna Boström som är ridskolechef på Vendelsö ridskola har utsetts till Årets ridlärare 2015 av Svenska ridsportförbundet. I juryns motivering omnämns hon som "suverän pedagog". Hon hyllas för sitt positiva ledarskap och för att hon med konstruktiv feedback lyfter varje elev och gör ridningen och stunden i stallet något att längta till.

KULTUR & FRITID FÖR ALLA

Vill du veta mer om aktiviteter för de som behöver extra stöd? I "Kultur och fritid för alla" som du hittar på haninge.se finns många tips på aktiviteter.

Daniel, 13 år, rider en gång i veckan – men skulle gärna vilja rida två gånger i veckan.

SOMMARLÄGER PLANERAS

● Österhaninge ridsällskap har planer på att arrangera ett tre dagars sommarläger för ridelever i "Häst för alla". De kommer att ansöka om pengar ur Jerringfonden som stödjer verksamhet och forskning för barn och ungdomar med särskilda behov. Det var Sven Jerring ("Farbror Sven") – programledaren för Barnens brevlåda som grundade fonden med pengar han fått i 60-årspresent.

Då hästen skritt ger den ryttaren tredimensionella rörelser i bål och bäcken (3 000 gånger på 30 minuter). Och hon påpekar också att för den som inte kan gå ger det dessutom en fantastisk frihetskänsla att sitta på hästryggen.

Då du rider tränar du upp balans, koordination, styrka och du får också ökad kroppskänedom.

– Visst är det häftigt! utbrister Julia som anser att ridningen är en perfekt sysselsättning för kropp och själ.

Det finns ett stort utbud med hjälpmedel för de som har funktionsnedsättningar av olika slag, och det finns möjlighet att anpassa dessa individuellt.

Till exempel går det att förse sadeln med ett vadderat stöd:

– Det går att använda sig av olika stoppningar som ger stöd på olika sätt, förklarar Julia.

Du kan även ha ett band runt midjan som ger balans. Också annat i hästens utrustning kan anpassas – till exempel stigbyglarna.

För att underlätta för eleverna att veta var på tygeln de ska sätta händerna har ridskolan köpt in tyglar med färgmarkeringar. På så sätt är det enklare för ridläraren att tala om var eleven ska sätta sina händer, hur långa tyglar hästen ska ha. Exempelvis: "Håll tyglarna vid den gröna markeringen".

De som sitter i rullstol kan ta sig upp till läktaren i det specialanpassade ridhuset. Och en port i sargen gör det möjligt för rideleverna att ta sig direkt från läktaren och upp på hästryggen.

De som ska rida måste annars sätta ena foten i stygbygeln och svinga sig över hästryggen med det andra benet (ryttaren utgår från en stående position). En manöver som inte är så lätt för den som har ett nedsatt funktionsförmåga i benen.

I ridhuset finns även en hög pall att kliva upp på om man ska sätta sig på hästen, ett alternativ för de som har lite lättare funktionshinder.

– Vi har också planer på att skaffa oss en lift,

men än så länge har vi inte haft elever som behövt någon, förklarar Ragnhild Mårtensson.

På läktaren i ridhuset sitter inte bara Daniels pappa utan också Lukas pappa – Peter Gyrus – som är mycket tillfreds med att de här aktiviteterna finns.

– Det är jättesvårt att hitta någon aktivitet som passar, påpekar han och tillägger:

– Det funkar inte med en stor grupp.

Eleverna lär sig också mycket av att få vara med i stallet, att rykta och lära sig hantera ett så stort djur. Ett djur som det är viktigt att också ha respekt för.

– Vi har valt ut de lugnaste hästarna, förklarar Ragnhild.

Efter det att ridhuset invigdes för två år sedan har inte bara handledarna på ridskolan gått utbildning – även hästarna har tränats.

– Vi har klappat i händerna och stojat lite, satt oss lite kors och tvärs på hästryggen och kastat saker i luften. ●

VILL DU VETA MER?

Vill du veta mer om "Häst för alla"? Skicka dina kontaktuppgifter till haftforalla@osterhaningeridsallskap.se Vill du få tips om aktiviteter för funktionsnedsatta? Läs "Kultur och fritid för alla" på haninge.se

ANDERS JALKÉUS

Ny bas för musikskolan

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON FOTO FREDRIK HJERLING

Med Anders Jalkéus kan Haninge kommun skryta med en världsstjärna som verksamhetschef. Efter 30 år i a capella-sånggruppen "The Real Group" klev basen Anders Jalkéus av turnerandet. Sedan augusti basar han istället för kommunens musikskola. Haninge Idag ställde sex frågor till honom:

1 The Real Group är världskända, men här hemma i Sverige lite av doldisar utanför körvärlden. Vad beror det på?

AJ: Jag vill nog inte påstå att vi är doldisar eftersom vi har medverkat i shower

med Povel Ramel, varit med i Allsång på Skansen ett flertal gånger, sålt guld och platina av flera plattor med mera, med mera, men vi är större i utlandet. I synnerhet i USA och Asien har a cappella-sången de senaste tio åren fått ett rejält uppsving och vi gjorde långa utsålda

"Jag njuter av att jobba 20 minuter hemifrån, komma hem varje kväll och ha lediga helger."

turnéer där varje år. Senaste åren har vi jobbat mycket i Japan, vilket varit fantastiskt roligt eftersom det är ett underbart land.

2 Du har turnerat i samtliga världsdelar i decennier. Får du inte abstinens bakom ett skrivbord?

AJ: Haha, det är det många som frågar och än så länge tycker jag bara att det är väldigt roligt, någon abstinens har jag inte sett skymten av. Det är snarare så att jag njuter av att jobba 20 minuter hemifrån, komma hem varje kväll och ha lediga helger och kunna träffa kompisar. I efterhand inser jag att jag har levt rätt mycket i resväska de senaste 30 åren, så just nu njuter jag av att inte göra det. Men vem vet, abstinensen kanske kommer, och då får jag väl hantera den då.

3 Du är främst körsångare och soloist men också kantorsutbildad. Trakterar du fortfarande orgel ibland? Andra favoritinstrument?

AJ: Jag försöker spela orgel så ofta jag får chansen. Det blir mest på somrarna ute på landet där jag får hoppa in som vikarie ibland, vilket är jättekul. Jag spelar för övrigt också piano, dragspel, fiol, nyckelharpa, gitarr, elbas och eufonium (tenortuba). Just nu är nog favoritinstrumentet dragspel, men det där går lite i vågor.

4 Hur inspirerar du bäst unga musikanter?

AJ: Jag tror att man ska försöka vara en förebild och förmedla spelglädje i största möjliga mån. Kan man inspirera unga musikanter och få dem att förstå hur mycket glädje musiken ger, så tror jag att de lättare kan bli motiverade att öva och ta sig över de trösklar som alla möter med jämna mellanrum.

5 Vad vill du satsa på för att utveckla musikundervisningen i kommunen?

AJ: Jag skulle vilja bredda utbudet som Musikskolan har i form av andra typer av instrument och musikstilar och få den att avspegla Haninge som det ser ut idag.

6 Vilken musik lyssnar du själv på när du får tid över?

AJ: Jag är uppvuxen med klassisk musik och jazz, så när jag står och lagar mat så är det oftast en vacker pianokvintett av Mendelssohn eller en bra jazzplatta som åker på. Eller kanske spellista som det heter nu för tiden! ●

Efter nyår kommer 400 elever i alla åldrar att kunna ta del av undervisning i bland annat dans.

KUL KULTUR EFTER SCHEMAT

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON

I januari lanserar Haninge kommun en kulturskola i samverkan med fria aktörer. Den nya kulturskolan ska ge barn och unga möjlighet till varierade kulturaktiviteter efter skoldagen.

– Roligt att det kommit igång. Det är väldigt glädjande att fler barn och ungdomar kommer att kunna ta del av den konstform som vi brinner för, tycker Berit Welin på Haninge dansstudio.

År 2016 firar den kommunala musikskolan i Haninge 70 år och får samtidigt sällskap av en ny kulturskola där fyra fria aktörer kompletterar kulturutbudet för 6–18-åringar i Haninge med kurser inom bland annat teater, dans, konst samt film och animation.

Förarbetet med den nya kulturskolan har pågått under flera år och under förra året inled-

des en försöksverksamhet. Nu har kommunen tecknat avtal med Den pedagogiska designbyrån, Haninge dansstudio, Jordbro united dans & show och kulturföreningen Ormen. Avtalet kan förnyas löpande under en fyra-årsperiod.

– Vi har strävat efter att vara så tillgängliga som möjligt. Den nya kulturskolan får inte något eget hus. Istället sker aktiviteterna på plats hos de fyra fria aktörerna i Jordbro eller Handen och kurserna ligger främst på eftermiddagarna utanför skolschemat, berättar Elisabeth Åström, kulturstrateg på Haninge kommun.

– Det långsiktiga målet är mer kultur till fler barn och unga. Utbudet är brett och det ger fler möjlighet att pröva på olika aktiviteter och fördjupa sitt kreativa intresse.

Den pedagogiska designbyrån håller till i Haninge kulturhus och sysslar med form, bild och spelfilm:

– I bild och form-kursen får ungdomarna testa olika tekniker och material, till exempel att arbeta med lera eller teckning, och i animationskursen kan deltagarna göra egen tecknad film med urklippa figurer. Och på filmkursen får man filma och redigera och göra

I bild- och formkursen får barnen testa olika tekniker och material.

en storyboard som ligger till grund för filminspelningen, säger Frida Lindberg från Den pedagogiska designbyrån.

– Det ska bli jätteroligt att komma igång med kulturskolan. Vi har etablerat oss i Haninge relativt nyligen och kulturhuset är en fantastisk miljö för våra aktiviteter. Vi hoppas förstås på många deltagare.

Musikskolan i Haninge har sedan tidigare plats för närmare 800 barn. Nu erbjuds ytterligare drygt 400 platser inom andra kulturverksamheter hos de två föreningar och två företag som utför kurserna inom kulturskolans ram. ●

”Vi har strävat efter att vara så tillgängliga som möjligt.”

Elisabeth Åström

"Intensivundervisning under kortare perioder ska ge fler elever fullständiga betyg", säger Lina Axelsson Kihlblom, grundskolechef.

Fokus ligger på kärnämnen och mindre frånvaro

FOTO FREDRIK HJERLING

Intensiv specialundervisning i kärnämnen ska hjälpa de elever som är i riskzonen för att inte klara grundskolan. Grundskolechefen Lina Axelsson Kihlblom vill att Haninge inom tre år ska ligga på riksgenomsnittet

Idag går 19 procent av grundskoleeleverna i Haninge ut nian utan fullständiga betyg. Det är sex procent fler än riksgenomsnittet som ligger på 13 procent. Med hårdare fokus på svenska, matematik och engelska hoppas Lina Axelsson Kihlblom att betydligt fler elever ska klara gymnasiebehörigheten:

– Faktum är att lärarna vet exakt vilka elever som ligger illa till. En lärare som känner sina elever kan med 95 procents säkerhet tala om

vilka elever som inte kommer att klara kraven. Det finns en gammal syn på att läraren ska lösa det här i klassrummet. Men vi måste ställa högre krav på skolan som organisation, säger hon.

Den svenska skolan har, enligt Lina Axelsson Kihlblom, för många prioriteringar med 16–17 ämnen. Så de elever som har dåliga betyg i kärnämnen kanske aldrig kommer i fatt. Alltså måste elever i riskzonen

få mer undervisning i just svenska, matematik och engelska.

– Mer undervisning är det enda som vi verkligen vet fungerar för att höja resultat, säger hon.

Elever med svårigheter ska nu enbart läsa kärnämnen under en period på två till tre veckor. Alla andra ämnen läggs åt sidan just då.

Samtidigt provas i Haninge ett nytt sätt att få elever med stor frånvaro att komma tillbaka till skolan. Det nyinrättade närvaroteamet på sex personer består av pedagoger, psykologer och familjebehandlare. För att lyckas involveras både eleven, familjen och skolpersonalen i arbetet.

En vanlig gemensam nämnare för elever som inte klarar av att komma till skolan är att de har för få trygga relationer till jämnåriga och vuxna på skolan.

– Problemen med ogiltig frånvaro brukar inte komma förrän på högstadiet, men innan dess har dessa elever ofta haft anmärkningsvärt hög giltig frånvaro, eftersom föräldrarna ofta sjukanmäljer när de inte orkar ta tag i problemen, säger Tommie Söderström, enhetschef för Närvaroteamet.

– För ett barn som fortfarande kommer till skolan krävs kanske tre timmars arbete för att komma till rätta med problemen. För ett barn som stängt dörren helt kan det ta tre år, säger han. ●

KÄLLA: INBLICK HANINGE NR 3-2015

Yrkesintroduktion för skoltrötta

● Under hösten startade en ny utbildning för att hjälpa "skoltrötta" ungdomar ut i arbetslivet. Yrkesintroduktionskurserna är korta och avskalade och skraddarsys utifrån elevens speciella behov och intressen. Det handlar om att ge eleverna grundläggande kunskaper inom exempelvis bygg, fordon, lagerhantering och kafébranschen.

– Många är i gränslandet mellan ungdom och vuxen. För att hjälpa dem ut i världen måste vi som skola våga tänka lite bredare. Förutom en kortare yrkesutbildning kan det också handla om att stärka den sociala kompetensen, säger Robert Aspfors, rektor på Fredriksgymnasiet.

– Det är viktigt att ungdomar skaffar sig förmågan att fungera på en arbetsplats tillsammans med kollegor. Det är skillnad på att umgås med kompisar och att komma överens med alla på jobbet. Man ska passa tider, lyssna på chefen och dessutom kunna marknadsföra sig själv.

Den nya utbildningen är ett samarbete mellan Fredriksgymnasiet och Riksäpplet, men tanken är att även Fredrika Bremer skolan ska ingå framöver.

KÄLLA: INBLICK HANINGE NR 3-2015

BARNOMSORG

I Haninge kan du få barnomsorg på finska. Haningessa voit saada suomenkielistä lastenhoitoa. Lue lisää haninge.se

SFI-podd med världspublik

● Olga Carlberg, Joanna Mangold, Anika Glaza och Natalia Pasierska står bakom Centrum vux SFI-podd som lär ut svenska på ett nytt sätt.

Det kommer en ny SFI-podd varje vecka. Programmen tar upp ett aktuellt ämne i dialogform på lätt svenska i två svårighetsgrader. Dialogen finns utskriven tillsammans med ordkunskap och grammatiska förklaringar.

SFI-podden har lockat tiotusentals lyssnare. Merparten bor i Sverige men även internationellt – från Sydamerika till Australien finns intresserade.

De fyra bakom initiativet har under hösten belönats med en pedagogisk utmärkelse från Haninge kommun.

KÄLLA: INBLICK HANINGE NR 3-2015

Den nya skolan kommer att rymma upp till 600 elever i toppmoderna verkstäder och teorisalar samt eget tillagningskök med skolrestaurang.

NYTT YRKESGYMNASIUM I HANDEN

INFLYTTNING UNDER VÅREN OCH SOMMAREN

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON

I januari står det nya yrkesgymnasiet i Handen färdigt.

– Inflyttning sker under vår och sommar fram till start för höstterminen 2016 då skolan tas i bruk, berättar Magnus Andersson på bolaget Tornberget som förvaltar kommunens fastigheter.

Byggnaden kommer att innehålla verkstäder, teorisalar, administrativa lokaler och ett tillagningskök med matsal. Byggnadsytan är 10 300 m² i två plan.

Yrkesgymnasiet knyts ihop med Fredrika Bremergymnasiet via en förbindelsegång.

– Vi har också prövat en teknik med värmelager

under byggnaden som stöttar fjärrvärmens. Ett lager av stenmjöl värms upp via slingor och solfångare och fungerar som en termos som värms upp under sommaren och avger värme under den kalla årstiden, säger Magnus Andersson.

I samband med att Haninge satsade på ett nytt yrkesgymnasium kom namnfrågan upp på bordet genom ett medborgarförslag. Det skapades också en namnbank genom att eleverna fick lämna förslag.

Kommunens namnberedning har funderat på frågan tillsammans med utbildningsförvaltningen och när detta läses ska namnfrågan ha avgjorts av stadsbyggnadsnämnden. ●

10 300 m²
Så stor är byggnadsytan på det nya gymnasiet, fördelat på två plan.

Olga Carlberg, Joanna Mangold och Anika Glaza belönades för sin framgångsrika sfipodd.se – Centrum Vux egen poddradiokanal.

HANGING AROUND

Belysningsinstallationen
vid kulturhuset kallas
"Hanging around"
och har skapats av
konstnårsduon
Olsson & Linder från
Jönköping.

PERFEKT FÖR HUNDÄGAREN

Ingen tvekan om var hundarna kan rastas
även efter solnedgång i Eskilsparken.

Tänt var det här!

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON

FOTO TOMAS SÖDERGREN

FN:s Ljusår har tänt flera lysande idéer i Haninge. En av dem är ljusinstallationerna vid kulturhuset i Handen.

– Sverige behöver ljus under gråa dagar, ljus gör människor glada, säger Jöran Linder, en av ljusdesignerna i paret Olsson & Linder.

– Ljus är väldigt viktigt. Effektbelysningar gör platser mer trivsamma och trygga, säger Petra Lindvall, stadsträdgårdsmästare.

– När vi utvecklar den nya regionala stadskärnan och omvandlar parkerna för att skapa fler aktiviteter är det viktigt att vi tar med oss ljuset i omvandlingsarbetet.

”Hanging around”, det nya ljuskonstverket vid kulturhuset är ett försök i den riktningen. I skogsbacken mellan kulturhuset och Eskilsvägen ska 60 ”mormorslampskärmar” inneslutas i plexiglaskulor hänga de närmaste fem åren. Verket har skapats av flerfaldigt belönade Olsson & Linder som i år fick Stora förtjänstpriset för sin belysningsteknik kombinerad med socialt engagemang.

– Haninge får ett massivt verk – 60 globber med 70 centimeters diameter. Vi tycker om att skapa unika objekt inom ljusdesign. Och det här syns inte bara på kvällen utan även dagtid, säger Jöran Linder.

Varför heter det ”Hanging around”?

– Jag tyckte det passade bra för jag hoppas att folk söker sig till platsen där man kan hänga och trivas!

I Brandbergsparken har parkförvaltningen också byggt om och kompletterat vintrarnas pulkabacke med downhill-cykelbana på sommaren.

– Vi försöker förvandla parken från ett grönområde som inte så många utnyttjat till en park för alla med nya aktiviteter, berättar Jenny Blom, landskapsarkitekt.

Också Brandbergsparken fick under oktober en ny ljusinstallation som ska göra den attraktivare. Det är ljuskonstnären Åsa Wirling som skapat verket ”Alltid vackert väder”, och hon har dessutom ljussatt pulkabacken med funktionsljus.

Så här beskriver konstnären själv verket:

– Ett behagligt jämnt och vackert ljus är målet för Kemibacken, där man åker pulka när det är snö och cyklar BMX under övrig tid. Ljuset ska vara diskret så att det inte sticker i ögonen på dem som vistas i och runt om backen.

– Backen omges av vacker granskog och en björkdunge på ena sidan. Björkskogen får nu ett varmt riktat kvällsljus i trädtopparna. Ljuset kommer också att sprida sig ner bland träden så att man kan vara där på kvällstid.

Förutom ljuskonstverken har under året också kommunens hundrastgårdar lysts upp för att tryggt kunna utnyttjas under kvällstid. I Eskilsparken bildar till exempel belysningen en hundsiluett på marken.

Sågens BMX-bana fick också under förra året belysning av Åsa Wirling. Nu kan även den utnyttjas under kvällstid. Titta in på Youtube så kan du kolla ljussättningen där. ●

LJUSÅR I FN-REGI

FN:s internationella Ljusår 2015 har fokuserat på nya ljusbaserade teknologier och ljusets betydelse för människan. I det moderna samhället spelar ljuset en viktig roll ur så gott som alla samhällsaspekter – men samtidigt saknar 1,5 miljarder människor på jorden fortfarande helt tillgång till elektriskt ljus. Under Ljusåret har en rad aktiviteter genomförts i ett 80-tal länder.

En skjuts runt parken med nordsvenskarna Vinter och Love var mycket populärt både bland unga och gamla besökare.

Nyfiken grön!

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON FOTO TOMAS SÖDERGREN

Åbyparken är årets Haningeos i "Nyfiken park" – ett projekt där Haningeborna kan påverka hur just deras park ska utvecklas för att bli mer levande. Projektet startade i Sågenparken 2011. År 2013 var det Brandbergsparkens tur och i höst har Åbyparken tagit över stafettpinnen.

Under fyra dagar i mitten på september fanns Nyfiken park-medarbetarna på plats i Åbyparken för att fånga upp de närboendes tankar och synpunkter på hur grönområdet kan förbättras.

– Vi har lärt oss att det är mycket bättre att ha en workshop på plats under ett antal dagar än att bara kalla till ett möte. Då får vi in

många spontana kommentarer, inte bara planerade, berättar Karin Mellberg, landskapsarkitekt på Haninge kommun.

– På anslagstavlor och foton av parkens olika delar fick besökarna anteckna och rita in sina olika idéer. Eftersom vi fanns på plats under flera dagar återkom många, och andra återkopplade på tidigare besökares förslag.

– Hästturen runt parken med hästkärre på plats var också väldigt uppskattade både av barn och pensionärer som hade svårt att gå runt hela parken.

Cirka 300 personer i alla åldrar har kommit med kommentarer och haft synpunkter på Åbyparkens framtid.

– Många förslag har kommit in – ett av dem är att bygga ett utegym som är något av en trend, berättar Karin Mellberg.

Under hösten har alla idéer och synpunkter sammanställts till en idéskiss. Efter ytterligare diskussion kommer det slutgiltiga programförslaget till hur Åbyparken ska förbättras. Det är klart ungefär samtidigt som du håller den här tidningen i din hand.

Nu går Nyfiken park-projektet vidare med att projektera och genomföra förändringarna i Åbyparken. Sedan fortsätter det till någon av övriga sex kommunala parker: Höglundaparken, Centruparken i Västerhaninge, Brageparken i Handen, Eskilsparken, Slätmosens naturpark eller Tungelsta trädgårdspark.

– Vi tar oss an en ny park vartannat år och prioriteringen beror på i vilket skick parkerna bedöms vara. Räkna med cirka två års arbete med varje park från idéstadiet till färdiga projekt.

Karin Mellberg, landskapsarkitekt på Haninge kommun, mötte många idéer och åsikter från parkbesökarna.

Cirka 300 personer i alla åldrar har haft synpunkter på Åbyparkens framtid.

Nyfiken Park har som mål att långsiktigt upprusta samtliga Haningeparker.

Sågenparken (där arbetet tog lite längre tid) invigdes under hösten 2015.

Hela Brandbergsparken invigs våren 2016 även om cykelbanan och belysningen fick en egen invigning under hösten. För båda parkerna är ombyggnadskostnaden cirka fyra miljoner kronor styck. ●

STADSODLINGSTRENDEN

GRÖNSAKER & BIN I HANINGEPARKERNA

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON FOTO MARCUS LUNDSTEDT

Stadsodling är en trend som Haninge kommun främjat under tre år. Kanske något att se fram emot under en lång vinter?

Nästa vår erbjuds som vanligt ett antal gratis stadsodlarpaket – pallkragar med tillhörande jordsäckar. Frön och tillsyn av blommor och grönt får odlarna förstås själva stå för.

Stadsodlingen måste ske på kommunal parkmark, berättar Sara Ström,

VI SÖKER BIODLARE!

Vill du ställa ut en bikupa på parkmark? Vi vill gärna låna ut vår parkmark till en ideell biodlare! Skicka ett mejl till stadsbyggnad@haninge.se

parkingenjör på Haninge kommun:

– Många hör av sig, men de flesta vill helst odla utanför det egna köksfönstret. Då är det bättre att man istället vänder sig till hyresvärdar eller bostadsrättsföreningen.

– Vi vill att parkbesökarna ska inspireras till odling och samtidigt göra miljö till mer levande träffpunkter. I somras lyckades det väldigt bra till exempel i Eskilsparken där ett par riktigt duktiga odlare höll till.

I år placerades också biholkar ut i parkerna i Vendelsö och Tungalsta, än så länge bara för vildbin.

– Men jag har kontakt med ett par biodlare och har gott hopp om att de kan ställa upp med bisamhällen i parkerna till nästa år, säger Sara Ström. ●

Gå på upptäcktsfärd i naturen

● Vill du lyssna på ugglor? Eller kanske på grodornas konsert? Följ med på våra naturguidningar och gå på upptäcktsfärd i naturen. Haninge har en fantastisk och omväxlande natur. Här finns allt från karga kobbar i havsbandet till trolska tjärnar och mossbelupna skogar i Tyresta och Tornbergets naturreservat.

År 2016 ger Haninge kommun ut ett programblad där du hittar datum och klockslag för guidningar och föredrag. Du hittar vårt programblad "Välkommen till naturen i Haninge" på haninge.se.

Jullovsmys i Tyresta

● I Tyresta finns aktiviteter för alla åldrar under jullovet. Kafé, lanthandel och Naturum i Nationalparkernas hus har öppettider som vanligt mellan 26 december och 10 januari.

I skogen kan du gå Tjäderstigen eller barnvagnsslingan med barnen, eller Urskogsstigen för att få en bild av hur Tyrestaskogen ser ut.

I Naturum kan barnen göra "djurpyssel" eller komma och titta på den fina djurgranen. På naturspaning 10.30–11.30 tittar vi på fågelborden och funderar på hur fåglar och djur klarar vintern. Och i Naturum finns också den nya Tyrestautställningen. Läs mer på tyresta.se

ÖPPETTIDER

Naturum: tisdag–söndag 10–15.

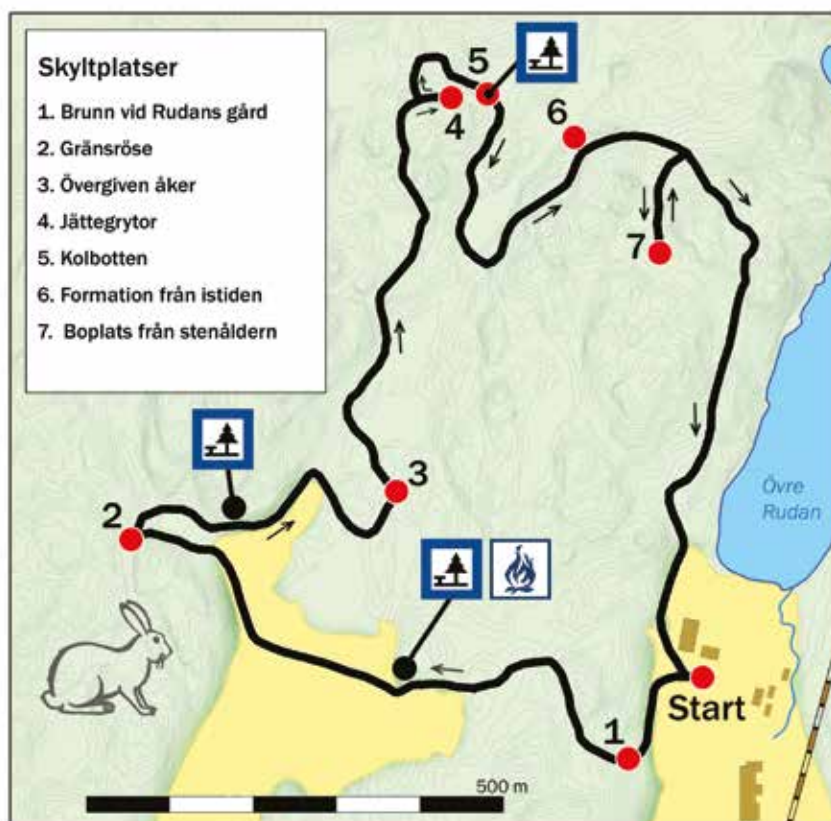
Stängt julafton, juldagen, nyårsafton, nyårsdagen.

Kafé: tisdag–fredag 9–16, lördag–söndag 9–17, stängt julafton och nyårsafton. Juldagen och nyårsdagen 10–16.

Gårds- och lanthandel: fredag–söndag 11–15, stängt julafton och nyårsafton.

Nya skaterampen i Vendelsö

● Den 20 augusti invigdes nya skaterampen i gropen i Vendelsö-malm. WSB Crew målade ett graffiti-konstverk som numera finns att beundra på Vendelsö fritidsgård. Maxinge skatepark har byggts i samarbete med ICA Maxi Haninge.

Så här kan du promenera längs Harspåret. Stigen börjar vid Rudans gård. Upptäck hur landskapet har skapats sedan istiden och se spåren efter människorna som vistats i trakten genom tiderna. Istidens jättegrytor och fornborgen på Elefantberget är två platser längs stigen.

Ta en promenad längs harspåret

Passa på att ta en promenad längs en skyltad natur- och kulturstig under jul- och nyårshelgen. Gå längs Harstigen i Rudans friluftsområde. Här kan du upptäcka spår efter människor som levde i Haninge från stenåldern och framåt. Dessutom finns en hel del spännande att upptäcka i naturen längs stigarna.

Harspåret är en vandringsled för barn och vuxna, med skyltar som berättar om livet vid Rudan för länge sedan. Utmed den snirkliga stigen kommer du att möta en gammal källa, ett ålderdomligt gränsröse och en liten igenväxt skogsåker som vittnar om skogsböndernas flit. En stor kolbotten, där en kolmila har stått, berättar om skogens stora betydelse.

Du besöker också en 8 000 år gammal stenåldersboplatser som en gång låg vid havsstranden i en svunnen skärgård. Från istiden finns flera spår i Rudans skogen. Jättegrytor är nog de mest fascinerande. ●

OM HARSPÅRET

● Harspåret startar vid Rudans gård. Gå helst medsols och följ harsymbolerna. Längd: 3,7 kilometer. Tid: Går man hela rundan raskt tar det ungefär en och en halv timme. Svårighet: Höjdskillnaden är 27 meter mellan högsta och lägsta punkt. Terrängen är mycket varierad. Det går inte att ta sig fram längs stigen med barnvagn eller rullstol. Obs! Eldplats finns bara på en av rastplatserna.

OM FORNSTIGEN

● Haninge har två skyltade kulturstigar – förutom Harstigen finns också Fornstigen på Gålö. En promenad längs Fornstigen är en resa genom historien, från säljägarnas stenålder, via fornborg och vikingatid, till rysshärjningar och dagens campingliv. Njut av naturen och lär dig om Gålös historia – läs skyltarna längs vägen. Fornstigen är 3,8 km lång och börjar vid Morarnas gård. Stigen är inte tillgänglig för rullstol eller barnvagn.

FIFFIG APP FÖR EN TRYGG OCH ENKEL RESA

Ladda ner Resledaren om du vill ha en extra enkel och tydlig app att planera din resa med. Appen är anpassad för personer med kognitiva funktionsnedsättningar och de som har tagit fram den har nu belönats med Tillgänglighetspriset.

Appen fungerar som en utökad reseplanerare i Sveriges kollektivtrafik. Den är gratis att ladda ner och går att använda i olika sorters operativsystem för mobiltelefoner (både Iphone och Android).

Det är Haningeboen Anna Sjölund som tagit fram appen tillsammans med Hampus Sethfors och Joel Holmberg. Också personer med funktionsnedsättningar har hjälpt till att utveckla appen som också testats av andra.

Med hjälp av Resledaren går det att planera resor i lokaltrafik över hela landet. Den är också fiffigt konstruerad med olika "kom ihåg!". Till exempel påminner den om vad du ska ha med dig på resan och när det är dags att gå till bussen eller tåget.

Den ger dessutom överblick – visar vilka stationer som finns på vägen och var du just nu befinner dig på din resa.

Den talar också om när det är dags att gå av och om du ska byta färdmedel.

Och då du kommit till slutstationen visar den vilken väg du ska gå för att komma ända fram till slutadressen.

Många med kognitiv funktionsnedsättning har med stöd av appen vågat börja resa själva eftersom Resledaren håller ordning på hela resan. Det har gett dem trygghet. ●

Vill du veta mer om Resledaren? Gå in på resledaren.se

OM RESLEDAREN

● Resledaren har tagits fram delvis på ideell basis, men också med stöd av SL och Post- och telestyrelsen (PTS). Den används just nu av 4 000 personer. Också barn och äldre personer kan ha glädje av att använda sig av appen. Eftersom den har en talsyntes kan den också användas av personer med synnedsättning.

TILLGÄNGLIGHETSPRISET 2016 OCH ELDSJÄLAR

● Tillgänglighetspriset 2016 har tilldelats Anna Sjölund, Hampus Sethfors och Joel Holmberg som utvecklat Resledaren. Utmärkelsen delas årligen ut av Haninge kommun. Prissumma: 40 000 kronor.

I samband med att Tillgänglighetspriset 2016 delas ut uppmärksammas också två "eldsjälar". Båda gör ett fantastiskt arbete för att främja tillgänglighet: bibliotekarien Pia Andersson Wredlert på Haninge kulturhus och Marie Jonsson som arbetar vid gymnasiesärskolan på Riksäpplet. De har tilldelats 5 000 kronor vardera. Också Bio Cosmopolite med Sofie Setamo Mijac i ledningen får ett hedersomnämmande för att biografen på flera sätt tillgänglighetsanpassats.

Hyr lokaler i Jordbro

● I Jordbro kultur- och föreningshus kan du hyra lokaler. Till exempel kan du hyra hela aulan på 250 kvadratmeter med scen med loge i direkt anslutning och sittplatser för 180 personer. Här finns stor filmduk och mörkläggningsgardiner och även ljus- och ljudanläggning.

Det går också att hyra foajén (200 kvadratmeter) med scen för utställningar och uppträdanden. Här finns sex soffor, bord och ett tiotal kafé-bord med stolar. Utöver detta finns två mötesrum – "Rödluvan" (för 15 personer) och "Vargen" (för 25–30 personer). Vill du veta mer om bokning- en och om kostnader? Gå in på "Uppleva & göra" på haninge.se eller kontakta Christer Blum christer.blum@haninge.se

90 offentliga verksamheter i databas

● Går det att ta sig in med rullstol i byggnaden, och får min rullstol plats i hissarna? Dessa frågor och många andra går det att få svar på genom att leta i tillgänglighetsdatabasen (TD).

Haninge kommuns arbete med tillgänglighetsdatabasen (TD) fortsätter. Medborgare och besökare i Haninge ska genom att gå in i denna databas själva kunna avgöra om de kan besöka olika verksamheter eller inte, allt utifrån sin funktionsförmåga.

I december 2015 kommer information om cirka 90 offentliga verksamheter att finnas med i databasen. Exempel på offentliga verksamheter är kulturhus, bibliotek och träffpunkter.

– Det känns jätteroligt att Haninge nu kan erbjuda denna medborgarservice. Långt ifrån alla kommuner i Stockholms län kan göra det idag. Vi strävar efter ett samhälle

som är tillgängligt för alla, men vi har en lång väg kvar dit. Information som gör det möjligt för alla att avgöra om en lokal kan besökas eller inte är ett steg i rätt riktning, säger Kristin Bergström som är tillgänglighetsstrateg i Haninge kommun. Gå in på t-d.se, så får du veta mer.

TD är idag den enda databas i Sverige som erbjuder information till invånare och besökare om tillgänglighet i vardagen.

Nytt stödboende i Tungelsta

● Hammarbo gruppboendestad på Hammarbovägen i Tungelsta är ett nytt stödboende som öppnar i början av nästa år. Boendet som är till för personer med funktionsnedsättningar kommer att drivas av Haninge kommun.

Säkerhetsarbete i Haninge fick pris

● Haninge kommun fick i höstas ta emot Security Awards utmärkelse för sitt arbete med riskmanagement.

Security Awards är en tävling som arrangeras av tidningen Skydd & säkerhet och är säkerhetsbranschens största tävling. Syftet med tävlingen är att premiera nyskapande, konstruktiva och framgångsrika lösningar, produkter, rutiner eller metoder. Allt som kan utveckla branschen och bidra till ett säkrare samhälle.

Tävlingen korar vinnare i 14 olika kategorier. Och det var i kategorin riskmanagement – riskhantering – som Haninge korades till vinnare på årets gala på Café Opera i Stockholm.

Juryns motivering var att Haninge kommun tagit ett helhetsgrepp på riskhanteringsarbetet. Ett långsiktigt, systematiskt och målinriktat arbete som gett märkbara resultat i hela organisationen.

– Priset är främst en bekräftelse på att vi i Haninge arbetar bra och med rätt saker för att Haningeborna ska få bra service och trygg miljö, säger Bo Jensen, säkerhetsstrateg i Haninge kommun.

Utgrävning på gång i Ribby ängar. På bilden, fr. v Reidar Magnusson, Andrea Jäderlund, Mats Nelson och Ingela Harrysson.

Trakten kring Västerhaninge är rik på förhistoriska lämningar från stenålder och framåt.

Ribby ängar – anrik boplats

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON FOTO ANDREAS FORSGREN

Nyinflyttade Haningebor i Ribby ängar följer en lång tradition.

– Hit kom människor redan för 2 500 år sedan, berättar Andreas Forsgren, arkeolog.

Under hösten har en grupp på ett halvdu-sin arkeologer från Stiftelsen kulturmiljövård på Länsstyrelsens uppdrag slutgrävt fälten på Ribby ängar innan byggjobbare och kranar tar över platsen i framtiden. Till Ribby ängar kom de första bosättarna

någon gång i skarven mellan tidig bronsålder och sen järnålder.

– Vi har hittat fynd med ganska lång spännvidd i ålder. Det tyder på att platsen var befolkad under gissningsvis upp till 500 år, säger Andreas Forsgren.

Fynden är många, men inte särskilt spektakulära. Här bodde ganska vanliga människor med inriktning på jordbruk och med fiske och jakt som bisysslor.

– Stolphål visar var byggnaderna stod. Vi har hittat spår efter minst ett långhus och ett

antal grophus, nedsänkta en bit i marken som fungerade som ekonomibyggnader.

Kring Ribby ängar finns flera samtida lämningar och det är inte uteslutet att det egentligen rör sig om en stor sammanhängande boplats.

– På en normalstor gård bodde under järnålderstid kanske sex till tolv personer plus några trälar. Det är många eldhärdar och stora mängder keramikskärvor som visar att folk bott här under lång tid.

– De kanske intressantaste fynden är ornerad keramik från tidig bronsålder. Den är relativt sällsynt. Oftast handlar det bara om bitar av enklare, funktionella kärl.

Några gravar har man inte heller funnit, men ett antagande är att de som levde här kan ligga begravda vid gravfälten i Jordbro eller Åby som kan ha fungerat som bygdegravfält.

– Först under senare tid började man med gårdsgravfält, säger Andreas Forsgren.

Grävningarna avslutades i oktober. Nu återstår exakt tidsbestämning av kol- och jordprover från området. ●

Kulturstipendiater utsedda

● En dynamisk ordförande som berikar Haninges kulturarv, två unga målmedvetna talanger inom konst- och musikområdet och en skicklig sångpedagog med berättarperspektiv. Det är 2015 års kulturstipendiater i Haninge.

GUNNEL STENQVIST

meritstipendium 10 000 kronor

”Med en unik förmåga, ett stort ideellt engagemang och med stor idérikedom lyckas Gunnel Stenqvist väcka intresse och sprida kunskap om Fredrika Bremers liv och verk och därigenom även Årsta slott som spelade en viktig roll i Fredrikas liv.”

ANDREAS BENSON

ungdomsstipendium 10 000 kr

”Andreas studerar klassisk gitarr vid Kungliga musikhögskolan och är en utomordentligt skicklig gitarrist med en unik förmåga att vara bäst när det gäller. Repertoaren sträcker sig främst från renässans och framåt. Han är en mycket spontan musiker som ofta överraskar.”

FELICIA ALSTERHED

ungdomsstipendium 10 000 kr

”Felicia utövar en konst med sitt fotograferande, och förmedlar sinnesstämmningar i bilder. Felicia har en förmåga att vara kreativ i sitt fotograferande och hon är normkritisk i fotografierna för att försöka ändra på stereotyper och normer i samhället.”

ULRIKA ZETTERSTEN

arbetsstipendium 30 000 kr

”Ulrika Zettersten tilldelas Haninge kommuns arbetsstipendium 2015 för att ges möjlighet att ge ut en bok om röst- och talteknik kopplat till praktisk retorik och kommunikationsvetenskap. Ulrika är en mycket skicklig sångpedagog och estetisk logonom som på ett inspirerande och kreativt sätt jobbar med röstvård”

Citaten är hämtade ur juryns motiveringar till dessa stipendier.

FÖRVALTNINGSOMRÅDE

Visste du att Haninge ingår i förvaltningsområdet för finska språket?

Tiesitkö että Haninge kuuluu suomen kielen hallintoalueeseen?
Lue lisää haninge.se

FOTO: KRISTYNA MÜLLER

Barnen i dialogen har bland annat fått prova på att måla med cykeldäck.

CYKELN GÖR OSS MER JÄMSTÄLLDA

I städerna och i det offentliga rummet har mannen bakom ratten, traditionellt sett, haft en självklar plats.

– Haninge är fullt av bilar och cykeln behöver få mer plats, säger planarkitekten Ida-Maria Classon och konstituent Kristyna Müller, som tillsammans leder projektet och invånardialogen ”Orten i rörelse: jämställdhet och cykling”.

– Oftast har inte tjejer en lika självklar plats i det offentliga rummet som killar säger Kristyna.

Det är arkitektkontoret Horn.Uggla som under hösten har haft en kreativ dialog med barn och unga 9–13 år från Vikingaskolan i Handen. Dialogen har genomförts med hjälp av olika aktiviteter där barnen bland annat har fått testa en hinderbana på Poseidons torg och varit med och utformat sina drömcykelkartor och visat på hur de själva skulle vilja att cykeln tog plats i stadsmiljön.

Genom de olika aktiviteterna har Horn.Uggla kunnat se hur tjejer och killar tar sig fram i det offentliga rummet.

– Tjejer känner sig ibland mer otrygga i det offentliga rummet. De kan också vara mer begränsade utan att vara medvetna om det, säger Kristyna. Om vi vill öka tjejers självständighet behöver vi aktivt jobba tillsammans med dem.

Under hösten har Haninge kulturhus haft en utställning med samma titel som projektet: ”Orten i rörelse: jämställdhet och cykling”. Här har olika aspekter av cykling lyfts fram. Bland annat har cykelns betydelse för den kvinnliga frigörelsen lyfts fram av konstnären Johanna Adebäck. I sitt verk visar hon det kvinnliga cyklandet historia och hur man i olika delar av världen har sett på kvinnor som cyklar.

Syftet med projektet ”Orten i rörelse: jämställdhet och cykling” är att ta fram ett förslag på hur man skulle kunna förändra stadsmiljön för barn och unga och göra cyklingen mer jämställd i centrala Handen. Dialogen som Horn.Uggla håller i kommer att visa på ett antal förslag och något av dem kommer sedan att genomföras av stadsbyggnadsförvaltningen under våren. ●

OM PROJEKTET

Projektet ”Orten i rörelse: jämställdhet och cykling” har fått 1,2 miljoner i stöd från Boverket. Projektet pågår mellan april 2015 och våren 2016. Syftet är att arbeta med jämställdhet inom cykling för barn och unga och att skapa likvärdiga förutsättningar för unga tjejer och killar att röra sig genom Haninges centralort Handen. Projektet är ett samarbete mellan stadsbyggnadsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen.

Så blir ditt företag kommunal leverantör

TEXT BERT OLA GUSTAVSSON

– Håll koll på vår hemsida efter aktuella upphandlingar som passar din bransch. Om företagets resurser inte räcker till är det läge att samarbeta med andra företag för att bli starkare och kunna leva upp till kraven och kunna lämna in ett anbud.

Det säger Mikael Blomberg, upphandlingschef på Upphandling Södertörn.

Sedan några år tillbaka har Hanninge och Nynäshamn samordnat de kommunala upphandlingarna via den gemensamma organisationen Upphandling Södertörn.

Här arbetar 13 personer med att samordna de kommunala inköpen.

– Sett från kommunernas sida finns en stor affärsnytta i samordnade och effektiviserade upphandlingar. Med vår specialkunskap kan vi driva projekten från ax till limpa. Samtidigt har vi ett helikopterperspektiv – överblick kan skapa nytta för flera förvaltningar samtidigt, säger Mikael Blomberg.

De större företagen har oftast tillgång till specialkompetens för upphandling, men medelstora och små företag upplever ofta upphandlingsprocessen som svår och snarig.

– Därför är det en utmaning för oss att skapa möjligheter för små och medelstora företag att vara med och leverera till kommunerna. Ett bra exempel är de samordnade varutransporterna på Södertörn.

– Nu kan också mindre företag vara med

och leverera eftersom alla produkter körs till en gemensam lastpunkt. Tidigare var det omöjligt för ett litet företag att klara den komplicerade logistiken.

Det finns två sätt att upphandla för en kommun. Större upphandlingar med värden över en halv miljon kronor sköts av Upphandling Södertörn. Dessa upphandlingar resulterar ofta i ett så kallat ramavtal, medan varor och tjänster för mindre summor direktupphandlas av de olika kommunala förvaltningarna. Läs mer om upphandlingsprocessen i rutan här intill.

Hur ska då de mindre, lokala företagen kunna tränga igenom regelverket och bli kommunala leverantörer?

– Många tycker att lokala leverantörer borde gynnas av kommunen, men det får vi inte enligt lag. Det är lika för alla och vårt jobb är att säkra regelbundna leveranser under avtalstiden. Oftast handlar det om kapacitetsproblem för de små företagen och mitt råd är att samarbeta. Flera mindre företag blir tillsammans mycket starkare, säger Mikael Blomberg.

– För den som är osäker om vad som gäller är det bara att lyfta luren till oss. Varje upphandling har en ansvarig som svarar på frågor och detaljer. Däremot kan vi inte hjälpa till med anbudet. Men där finns oftast bransch- eller företagarorganisationer som kan ställa upp.

När det gäller direktupphandlingar räcker det om förfrågningar går ut till minst tre företag. För den som inte blivit tillfrågad finns i dagsläget ingen central information.

– I framtiden hoppas jag att också direktupphandlingar på till exempel över 100 000 kronor ska kunna listas på vår hemsida. Det skulle ge många mindre företag fler affärsmöjligheter, säger Mikael Blomberg. ●

FOTO: LINN WESSMAN

”Om du är osäker på vad som gäller, kontakta oss. Varje upphandling har en ansvarig som svarar på frågor”, säger upphandlingschefen Mikael Blomberg.

RAMAVTAL & DIREKTUPPHANDLING

● Kommunala inköp styrs av Lagen om offentlig upphandling (LOU). Den har kommit till för att alla leverantörer ska få en rättvis chans att leverera varor och tjänster till kommunen. När inköpssumman överstiger en halv miljon kronor måste upphandling ske enligt ett fastlagt förfaringsätt.

● Upphandling Södertörn går då ut med en förfrågan och de företag som vill vara med och konkurrera ska lämna ett detaljerat anbud efter en fastställd mall inom en viss tid.

● Efter anbudstidens utgång jämförs de olika leverantörerna och ett eller flera företag antas. Om någon leverantör känner sig förbigången kan beslutet överklagas till förvaltningsrätten.

● När upphandlingen är klar tecknas ett så kallat ramavtal som gäller upp till fyra år. Med ett ramavtal är du leverantör inom det aktuella området under avtalstiden – men det behöver inte betyda att du garanteras att leverera vissa volymer.

● När det gäller inköp av udda varor och tjänster för mindre summor från 25 000 kronor och uppåt används ett enklare förfarande – så kallad direktupphandling. Här ska om möjligt minst tre olika företag få vara med och lämna en offert innan kommunen väljer leverantör.

● Läs mer på: upphandlingsodertorn.se På webbplatsen hittar du aktuella upphandlingar för Hanninge och Nynäshamn. Det går också att prenumerera på tjänsten. Här finns även mer information för dig som vill bli anbudsgivare.

”Flera mindre företag blir tillsammans mycket starkare.”

Prenumerera på Näringslivsnytt!

● Gå in på haninge.se/frukostmoten och klicka på "Anmäl dig som prenumerant" till höger på sidan. Här prenumererar du på e-nyhetsbrev och på e-inbjudningar till frukostmöten.

Frukostmöten

● Plocka fram almanackan och boka in våra frukostmöten. Dessa arrangeras på fredagar klockan 7.30–9.00. Datum: 15 april, 17 juni, 2 september, 21 oktober och 2 december. Alla aktuella inbjudningar hittar du på haninge.se.

Näringslivets dag infaller i år fredagen den 19 februari.

Vill du starta eget?

● Om du funderar på att starta eget och vill testa din affärsidé är du välkommen till Nyföretagarcentrum Haninge. Här kan du få hjälp med att diskutera din marknad och att se över ekonomiska kalkyler och budget. Om du vill skapar du också en marknadsplan och affärsplan (med handledning av oss). Tillsammans går vi igenom lagar, avtal och försäkringar. Du kan också gå vår starta eget-utbildning.

Vill du boka tid? Ring 076-101 07 45 eller skicka e-post till haninge@nyforetagarcentrum.se. Besöksadress: Handen-terminalen 4 (plan 9) i Handen.

Satsa på social hållbarhet – bli yrkesambassadör

● Om ditt företag vill satsa på social hållbarhet och mångfald – passa då på att bli en av Haninge kommuns yrkesambassadörer. Alla företag har möjlighet att ställa upp utifrån sina utgångspunkter.

Kan ditt företag låta någon "skugga" en anställd på arbetsplatsen för att lära sig mer om arbetsuppgifterna? Eller kan ditt företag bjuda in till studiebesök? Det kan räcka med att ge en inblick i arbetslivet, även om praktikplatser är guld värda.

Är du nyfiken på konceptet

"Yrkesambassadör"? Kontakta då

Jens von Zeipel 08-606 75 93 eller Peter Andersson 070-606 58 35. Eller skicka e-post till yrkesambassador@haninge.se

ANDERS WIMAN

Entreprenören som ständigt är aktiv i spännande projekt – bland annat för trafiksäkerhetsprojektet.

MIA TÖRNBLOM

Målet för Mia är att ge mod och inspiration och visa att all förändring är möjlig.

ANDREAS CARLSSON

Låtskrivaren som lär ut konsten att förverkliga sina drömmar och göra dem lönsamma.

FRIDA BOISEN

Krönikören som lär dig knepet att göra ditt företag till stjärna i sociala medier.

LÅT PUSSELBITARNA FALLA PÅ PLATS

Den 19 februari laddar vi upp för kick off med nya tankar och visioner! Näringslivets dag 2016 fokuserar på varumärkesutveckling, med några av landets ledande föreläsare på scenen, därtill workshops, utställningar och mingel.

Om du vill få tips och idéer om hur du kan utveckla ditt varumärke – varmt välkommen till Näringslivets dag 2016. På scenen står några av landets ledande föreläsare – Andreas Carlsson, Mia Törnblom, Anders Wiman och Frida Boisen. De hjälper dig att hitta de rätta pusselbitarna till att foga ihop och utveckla ditt varumärke.

BUSINESS EXPO

Precis som tidigare har du möjlighet att visa upp ditt företag och knyta nya kontakter i minglet. Vi arrangerar denna expo i ljusgården i Haninge kommunhus.

FÖRMINGEL & GALA

Arrangeras på Smådalarö gård, med tre rätters middag, underhållning och dans.

REKRYTERINGSMÄSSA

Gå på någon av våra workshops och lär dig mer om rekrytering och personalutveckling. Ta del av experternas tips kring att utveckla individen och om konsten att bygga framgångsrika team. Mässan arrangeras – liksom expon – i Haninge kommunhus (i restaurang Parabolen). Arrangörer: Företagarna, Arbetsförmedlingen och Haninge kommun.

VILL DU VETA MER?

För anmälan och mer information, gå in på haninge.se/naringslivetsdag Näringslivets dag arrangeras i samarbete med: Företagarna, Handelskammaren, SEB, Nordea, Arbetsförmedlingen, Haninge kommun.

DET GODA SAMTALET HJÄLPER MINNET

TEXT INGRID HULTHAGE

– Nu ska det bli gott med en kopp kaffe, Gertrud! Säg inte: Vill du ha en kopp kaffe? Gå rakt på känslan istället för att ställa personen inför ett val, säger Inger Norlin – demenssamordnare i Haninge kommun – som utbildar och ger tips om hur vi bör bemöta personer med demenssjukdom.

– **D**et är oerhört viktigt att veta hur man ska bemöta en person som drabbats av en demenssjukdom, säger Inger Norlin.

I Haninge kommun finns ett väl utbyggt nätverk med utbildade demensvägledare som gemensamt bildar ett team.

– Om någon äldre visar tecken på demenssjukdom kan kollegorna få tips och råd av dem, förklarar Inger som är den som vidareutbildar vägledarna som tidigare har gått en tio veckors specialistutbildning. De har också lång erfarenhet av att arbeta med personer med demenssjukdomar.

Varje hemtjänstområde i Haninge kommun har demensvägledare. Likaså alla vård- och äldreboenden och dagverksamheter för de som fått denna diagnos.

– Och min främsta uppgift är att stödja vägledarna – medan de i sin tur stödjer sina kollegor, säger Inger Norlin.

Bakgrunden till att Inger utbildat sig inom demensvården är att hennes pappa drabbades av en blodkärlsdemens. Också hennes svärfar fick en diagnos av liknande slag.

– Det var så mitt intresse väcktes, jag ville veta så mycket som möjligt om denna sjukdom och utbildade mig till demensvårdsutvecklare.

Hur ska vi då förhålla oss till en person som har fått en diagnos? Om vi skaffar oss kunskap om sjukdomen så har vi också lättare att förstå hur vi bör agera och bemöta personen på allra bästa sätt.

OM DEMENS

● **Demens är Sveriges fjärde största folksjukdom och är ett samlingsnamn för nästan 100 olika sjukdomstillstånd som innebär att minnet och tankeförmågan försämras. Normal glömska ska inte förväxlas med demens som innebär att personen saknar förmåga att memorera. En av de vanligaste är Alzheimers sjukdom.**

Det goda samtalet bygger på levnadsberättelsen och att vi känner till så mycket som möjligt om just den person som vi samtalar med, säger Inger Norlin, demenssamordnare i Haninge kommun.

– Många som får diagnosen kan leva gott länge, men på sikt handlar det om att personen tappar orienteringen i verkligheten.

Till exempel kan tid och rum flyta ihop och personen ibland exempelvis förflytta sig till sin barndom och plötsligt vara den lilla gossen eller flickan som frågar efter sin mamma eller pappa.

– Du är förstås den person du är, men vissa funktionsförmågor fungerar inte längre och det gäller till exempel minnet.

Och det kan vara direkt olämpligt att påpeka detta för personen:

– Om någon har gått bort bör man inte gång på gång påpeka detta, säger Inger Norlin.

Att säga något i stil med ”Men kära du, du vet väl att Olle är död? Det var ju flera år sedan” blir smärtsamt – helt i onödan. Det är som att upprepade gånger komma med ett dödsbud.

Inger Norling påpekar att det är bättre att istället prata om Olle och bekräfta den känsla som personen har.

Hon förklarar också att det – inte minst för de som arbetar inom vård och omsorg – är o och o att få en levnadsberättelse. Om du vet vem personen är, så har du mycket lättare att förstå och sätta dig in i vad han eller hon vill uttrycka.

– Det som betyder mycket är just det goda samtalet, då du lyssnar och kanske också kan väcka till liv minnen som du vet finns där.

Den som har en demenssjukdom har det knepigt med närminnet – har svårt att memorera:

– Man brukar säga ”Sist in, först ut”.

Och, som sagt, det går att ”väcka minnet” genom att berätta något man känner till om personen. Just därför är levnadsberättelsen så viktig.

Om något oroar, kan det vara bra att avleda med att prata om något som man vet att personen gillar att göra, till exempel ”Nu lyssnar vi på lite musik på radion”.

Tänk också på att dela upp det som ska göras, steg för steg: ”Nu ska vi klä på oss, nu går vi ut i farstun ...”.

– Och tänk på att inte gå händelser allt för långt i förväg. Om ni ska göra en utflykt tillsammans, så kanske det är bäst att inte prata om det eftersom det kan skapa oro. Då kanske personen minns lite, men inte riktigt har klart för sig vad det rörde sig om och frågar om och om igen.

Vad är det som händer då någon får en demenssjukdom?

Du får afasiliknande symptom och har svårt att förstå ord och att använda orden.

– Talet drabbas, du glömmmer bort ord. Du gör omskrivningar – ofta kan det handla om vardagliga föremål som beskrivs med andra ord.

Man brukar tala om fyra A:n:

- **anomi** – ordglömska (som exemplet ovan).
- **afasi** – svårt att säga det man vill säga eller att förstå vad andra säger (ibland både och).
- **apraxi** – svårt med motorik – som att klä på sig, äta, borsta tänderna och artikulera.
- **agnosi** – svårt att känna igen föremål och att tolka synintryck.

– De som misstänker att de drabbats av en sjukdom kan kontakta sin vårdcentral och därefter få remiss till en minnesmottagning, och alla som får diagnosen har rätt att få symptomlindrande mediciner, förklarar Inger Norlin.

Det finns också olika hjälpmedel för att lättare hantera bekymren med minnet.

Ett mycket bra verktyg som Haninge kom-

mun är anslutet till är BPSD-registret (Svenskt register för beteendemässiga och psykiska symptom vid demens).

284 av landets 290 kommuner är anslutna till registret där det går att mäta tolv olika symptom vid demens – bland dessa exempelvis oro, ångest, rastlöshet, apati, utåtagerande, hallucinationer och mat- och sömnstörningar.

Exempel: Om Bertil är ledsen, deprimerad och gråter kanske man låter honom lyssna på sin favoritmusik i hörlurar på förmiddagen. På eftermiddagen får han handmassage och personliga samtal. Graden av symptom mäts i

form av staplar och åtgärderna registreras och alltsammans följs upp med nya mätningar efter ett visst tidsintervall.

Det tas också fram en plan med en kortfattad beskrivning av vad man som vårdpersonal bör tänka lite extra på i bemötandet. På så sätt skapas också en samsyn kring personen med en demenssjukdom.

– Det här är ett mycket värdefullt instrument. Då vi utvärderar de åtgärder vi satt in ser vi om det vi gjort haft positiv effekt – om staplarna sjunkit. Det är ett kvitto på om vi gjort ett bra arbete. ●

Den röda färgen gör måltiden synlig och väcker aptiten. Det är därför bra med röda inslag i mat som serveras och som här också på tillbehör i form av en bordstablett. Matilda Lindeblads foto i "Matlust i ord & bild" med tips och råd om hur man kan låta maten förgylla livet för de som har en demenssjukdom. Bilden är framtagen av Nestor som arbetar med forskning och utbildning med äldre i fokus.

Unga möter gamla
då Ung omsorg
kommer på besök.

700 ANSTÄLLDA

Ung Omsorg har idag cirka 700 anställda och finns på 82 äldreboenden räknat från Haparanda i norr till Skåne i söder. Ung Omsorg rekryterar ungdomar genom att träffa elever ute på skolorna – i klassrum och cafeterior. De kontaktar också studie- och yrkesvägledare.

Tonåringar skapar guldkant på tillvaron

TEXT INGRID HULTHAGE FOTO NATHAN GROSSMAN

Om du som fyllt 90 möter någon som fyllt 13 – vad kan du få ut av det mötet? Jo, kanske mer än man först tror ... Just spännvidden i antal år räknat kan göra utbytet desto mer värdefullt.

Också tonåringar besöker nu regelbundet Brandbergens seniorcentrum och flera av våra vård- och omsorgsboenden i Haninge: Hagagården, Johanneslund och Malmgården.

Det är om helgerna som ungdomarna kommer på besök.

– Det är för att umgås med seniorerna som de kommer, berättar Julia Franzé som är verksamhetsansvarig på Ung Omsorg som Haninge kommun nu tecknat ett avtal med.

Ungdomarna är från 13 år och uppåt – och

de flesta går på högstadiet. Och de går alla i skolor i Haninge där de också rekryterats.

Det primära, förklarar Julia, är inte det man gör, utan själva mötet. Men oftast är det förstås enklare att komma igång och prata om man också gör något. Och därför är också aktiviteterna viktiga. Så här inför jul kanske man till exempel bakar eller stöper ljus.

Andra populära aktiviteter är högläsning, frågesporter, musik, allsång och – inte minst – sittgymnastik.

Det som är i fokus är sociala aktiviteter, att man gör något tillsammans.

Ibland kanske man också gör något lite annorlunda – till exempel målar naglar. Och det finns också seniorer som är pigga på att lära sig om datorer, surfplattor och mobiltelefoner.

Alltsammans är tänkt att skapa en guldkant på tillvaron för seniorerna.

Också de yngre tycker förstås att det är kul, och på köpet – eftersom detta är ett extrajobb – tjänar de också en slant.

Det de förbinder sig till är att arbeta två timmar per vecka om helgerna.

De som möts för första gången kan naturligtvis vara lite blyga och nervösa, men det här brukar oftast lossna med tiden. Och alla är individer, det handlar om att bygga upp relationer. Det är här samtalet är viktigt, att man lyssnar. Om någon är lite svag och inte orkar prata, då kan det istället för samtal eller aktivitet vara värdefullt att bara sitta tillsammans och hålla varandra i händerna.

Efter det att verksamheten varit igång fram till sommaren kommer den att utvärderas och det är då dags att ta ställning till om man ska fortsätta med den eller inte. ●

VILL DU ARBETA INOM UNG OMSORG?

● **Gå in på ungomsorg.se och anmäl dig.** Du som går på högstadiet kanske först och främst bör anmäla dig som deltagare i ett team. Du som går på gymnasiet kan också anmäla dig som teamledare.

Aktivitetsguiden

● Söker du gemenskap och aktiviteter i din närhet? Eller vill du själv skapa en aktivitet med likasinnade i ditt område? Då är du välkommen till aktivitetsguiden.nu där du kan hitta kontakter med andra och aktiviteter som är individuellt anpassade. Här har du också möjlighet att skapa dina egna aktiviteter och bjuda in likasinnade.

Du kommer igång genom att gå in på guiden via nätet och registrera dig. Det gör du på startsidan genom att klicka på "Registrera dig som senior". Här fyller du i dina uppgifter och intressen. Du väljer också om du vill vara synlig för andra.

Då du tryckt på "spara" får du bekräftelse via e-post. Sedan klickar du på länken för att aktivera kontot.

Då du är inloggad kan du leta efter aktiviteter och kontakter. Du kan också välja om du vill att det du söker på – det du får träff på – ska finnas i din närhet eller ska gälla hela landet.

Guiden samverkar med PRO, SPF och med Svenska kyrkan.

ÄLDREOMSORG

I Haninge kan du få äldreomsorg på finska. Haningessa voit saada suomenkielistä vanhustenhuolto. Lue vielä haninge.se

Vill du också hjälpa till?

● Har du lust och möjlighet att hjälpa en senior en timme eller ett par timmar i veckan? Det kan handla om att fika eller göra något annat tillsammans med någon som är 65 år eller äldre. Du utför ditt uppdrag ideellt. Ta kontakt med Våntjänsten i Haninge 08-606 87 33 eller vantjansten@haninge.se.

Gratis broddar till seniorer

● Då det är halt ute är det bra att använda broddar. Du som fyllt 65 har möjlighet att få broddar gratis. Det är Haninge kommun som delar ut broddarna till seniorer i syfte att undvika halkolyckor. Du måste vara skriven i kommunen för att få broddar.

Du kan hämta ut broddar på kommunens träffpunkter (se adresser nedan) på dessa dagar och klockslag:

- Parkvillan: fre 13–15.
- Tallhöjden: mån och tors 11–15.
- Djurgårdsplan: tis 11–16.
- Dalarö träffpunkt: tis 11–16.
- Brandbergens seniorcentrum: mån och fre 9–12.
- Finnstugan: må och tors 13–15.
- Sågen: mån och tors 10–16.
- Haninge kommunhus (receptionen): mån–fred 8–15.

Sjuder av aktiviteter på träffpunkter

● Haninge kommuns träffpunkter erbjuder en rad olika aktiviteter. Du kan sitta ner och prata över en kopp kaffe eller te – eller göra något annat. Du kan spela bridge, bingo och kort, sticka, baka, gå på målarkurser och mycket mer – till exempel finns det träffpunkter som erbjuder sittgympa och yoga. Om du själv vill starta en ny aktivitet är du välkommen att göra det.

Du har flera träffpunkter att välja på:

- Brandbergens seniorcentrum, Jungfruns gata 419.
- Träffpunkt i Handen: Tallhöjden, Runstensvägen 13.
- Träffpunkt i Västerhaninge: Parkvillan, Ringvägen 2 B.
- Träffpunkter i Vendelsö: Djurgårdsplan, Vendelsö skolväg 124 och Sågen, Sågenvägen 20
- Träffpunkt i Dalarö: Odinsvägen 20.
- Finnstugan, Södra Jordbrovägen 181 (nb).

Kristina Hultgren fick utmärkelsen

● Haninge kommuns utmärkelse Årets seniorinsats har i år gått till Kristina Hultgren som är frivillig-

Här hjälper fixarservice till med att sätta i lampor i ljuskronan.

FOTO: FREDRIK HJERLING

FIXA UTAN ATT FALLA

● Du som fyllt 65 kan kontakta "Fixarservice" om du är rädd för att falla eller göra dig illa då du ska utföra en vardagssyssla.

Det kan till exempel gälla byte av lampor, säkringar och batterier. Eller att ta ner och sätta upp gardiner, tavlor och lampor, flytta lättare saker till eller från vind/källare samt ordna med elsladdar och mattkanter för att göra bostaden säkrare.

Service är kostnadsfri, men du måste själv bekosta och tillhandahålla eventuellt material.

Du når "Fixarservice" genom att ringa 08-606 88 34 på telefon-tid måndag–fredag 8.00–12.00 och 13.00–15.00. Det går också bra att skicka e-post till fixarservice@haninge.se.

ledare i rödakorskretsen Österhaninge/Dalarö.

– Kristina Hultgren har på ett förtjänstfullt sätt stöttat äldreförvaltningen i Haninge, säger förvaltningschefen Ewa Kardell som särskilt velat uppmärksamma Kristinas mångåriga arbete med anhörigstöd.

Utmärkelsen och en check med 15 000 kronor delades ut på Äldremässan i Haninge kommunhus 1 oktober.

Förra året belönades Våntjänsten i Haninge med denna utmärkelse.

FOTO: MAGNUS WEGLER

MALINS ROLL ÄR ATT STÖTTA ANHÖRIGA

TEXT INGRID HULTHAGE FOTO FREDRIK HJERLING

– Jag blev helt slut – som en bil med utslitna däck som bara rullar på fälgarna, säger Maria som är mamma till tre barn med svårigheter i det sociala samspelet. Men när anhörigkonsulenten Malin Karlsson kom in i bilden fick hon hjälp att klara av vardagen.

Marias tre barn går på låg- och mellanstadiet i skolor i Haninge. Att gå upp på morgonen och gå till skolan och andra till synes enkla vardagliga rutiner är ofta en stor utmaning.

– Barn som har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har ofta svårt att se mönster och hitta struktur i tillvaron, förklarar Malin Karlsson som är anhörigkonsulent i Haninge kommun och som stöttar Maria i sin roll som förälder.

Det som för andra faller sig helt naturligt är inte alltid det för de här barnen. Att kliva upp ur sängen, klä på sig, äta frukost och gå till skolan är inte något som går per automatik.

Malin liknar det vid att sakna ”startmotor”. Och barnen har inte heller någon uppfattning om hur lång tid saker och ting tar. Ingenting går av sig självt, så Maria måste ta allt steg för steg, och ett av knepen är att skoja och lirka.

– Om morgnarna borde jag helst ägna mig åt dem en och en, förklarar Maria som upplever att hon aldrig riktigt räcker till.

Ett av Marias barn har autism:

– Han känner sig övergiven om jag ägnar mig åt ett syskon, förklarar Maria. Och han protesterar högljutt och ”lever rövare” för att bli sedd.

Barn med neuropsykiatriska diagnoser har ofta svårt att sälla bland signaler – till exempel lukt, syn, hörsel och känsel.

Malin jämför med en jättestor, gammaldags telefonväxel där den ena signalen kopplas in efter den andra och det inte går att urskilja alla de olika signalerna, och inte heller att sälla bort dem.

Ett av barnen trivs inte alls i skolan – han springer och gömmer sig när han ska gå dit, det är tufft.

Att ha ett barn med nedsatt funktionsförmåga är som att ha två barn, förklarar Malin. Om du multiplicerar antal barn med antal diagnoser, så får du en grov uppfattning om hur mycket tid och kraft det rör sig om:

– Om du har tre barn med två diagnoser var, så är det som att ha sex barn, säger Malin, och Maria inflikar:

– Det gör det också svårt för mig att ge alla tre allt de behöver, alla utifrån olika behov som också ofta krockar. Och det är också lätt att glömma bort sig själv.

Ett tips som Malin Karlsson brukar ge till anhöriga är att göra upp ordentliga veckoscheman där det står vad som ska göras vid olika klockslag. Det här är ett sätt att bringa ordning och reda i tillvaron. Och på Marias kylskåp finns just sådana scheman uppsatta.

För Maria är det många trådar att hålla i gentemot omvärlden: skolan och – inte minst – alla mottagningar med specialister.

– Jag har kontakt bland annat med skolkurator, skolpsykolog, barn- och ungdomspsykiatri och dietist.

Dessutom har kommunen handläggare som Maria kan vända sig till för att ansöka om stöd och hjälp enligt LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade). Lagen är en rättighetslag som har som mål att göra det möjligt för människor med funktionsnedsättningar att leva så normala liv som möjligt.

Och handläggningen tar mycket tid. Maria måste göra alla ansökningar för vart och ett av barnen separat.

Ett bekymmer är att de flesta utbildningar och anhöriggrupper finns i Stockholms innerstad. Och att besöka specialister och gå olika kurser kräver tid och ork – inte minst med alla resor fram och tillbaka. Dessutom går det

givetvis inte att lämna barnen vind för våg:

– Jag måste skaffa barnvakter.

Det är inte alltid lätt att veta hur man hittar rätt i en djungel av handläggare, specialister och aktiviteter. Och inte heller att veta vad som står till buds och vilka rättigheter man har. Men Malin Karlsson har karta och kompass.

– Malin vet vem jag ska vända mig till och vad det är som gäller, vilka blanketter jag ska fylla i, säger Maria.

Hur gick det då till att Maria fick kontakt med Malin?

– Malin presenterade sig på ett möte tillsammans med min LSS-handläggare som tipsade mig om att jag kunde skriva upp mig på hennes e-postlista, men jag kunde ändå vara anonym och behövde inte registrera mig med mitt namn och personnummer.

Då Malin kom in i bilden blev allt mycket annorlunda.

– Jag anmälde mig till en anhöriggrupp och där fick jag möjlighet att träffa andra att prata med, och kunde känna igen mig i deras berättelser. Här förstår vi varandra på ett sätt som inte andra gör.

Exempelvis är det inte alltid lätt att bjuda hem människor som inte förstår sig på problematiken. Som tror att barnen är ouppfostrade om de inte klarar av det sociala samspelet.

– Man blir lätt ensam och isolerad i den här situationen, säger Maria.

Men i gruppen, och av Malin, har Maria fått stöd och tips – också många praktiska – och äntligen har hon kunnat börja bygga upp ett kontaktnät. Positivt är också att alla i gruppen bor i närområdet.

Och i Malin har hon hittat en medmänniska som ser hennes behov och som stöttar med samtal och vägleder då det gäller det praktiska. Hon upplyser Maria om de stöd hon har möjlighet att ansöka om. Till exempel avlösning i hemmet, ledsagning och kontaktfamilj.

Utöver anhöriggrupper och enskilda vägledande samtal brukar Malin också bjuda in till aktiviteter och föreläsningar.

Ibland har livet varit lite av en berg- och dalbana för Maria. Och för ett år sedan, då ett av barnen mädde så dåligt att han inte klarade av att vara i skolan, fick hon en utmattningsdepression. Men med Malins stöd lyckades hon ta sig ur den.

– Malin är faktiskt en av mina livlinor, säger Maria. ●

ANHÖRIGGRUPP

● **Är du anhörig till någon med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning. Då är du välkommen att anmäla dig till en anhöriggrupp. Du kan också få stöd i form av vägledande samtal. I vår startar vi nya grupper. Hör av dig till anhörigkonsulent Malin Karlsson, 08-606 80 78 (anhöriga under 65) eller till Ann Crossler, 08-606 73 25 (anhöriga till personer över 65 år).**

"Helt suveränt att få prata med någon som förstår", tycker Maria. Här samtalar hon med anhörigkonsulent Malin Karlsson.

**MALINS
TIPS INFÖR
JULEN:**

Julen kan vara krävande för de som har barn med funktionsnedsättningar. Se till att planera noga och gör gärna upp ett schema. "Planera in de olika aktiviteterna utifrån familjens behov. Tid för frukost, lunch, tv-tittande, middag och julkappsutdelning (om barnen inte klarar av att vänta tills efter middagen, dela ut dem tidigare), kvällsmåltid, lekar och andra aktiviteter. Om dina gäster inte vill följa schemat så har du gjort klart vad som gäller för dig och din familj. Gästerna kanske kan ta en promenad medan ni tittar på Kalle Anka. Tänk på att våga säga nej!"

HELT ENKELT LYSANDE!

Utan ljus, inget liv. Men vad ÄR ljus egentligen? Här är fakta, klurigheter och tre roliga experiment!

TEXT OSKAR EKMAN ILLUSTRATION NINO KELLER

HEJA LJUSET!

År 2015 har utsetts till ljusets år av UNESCO, som är FN:s organisation för utbildning och vetenskap.

Syftet är att visa hur olika sorters ljus påverkar våra liv. Lagom till årets lucia – som är ljusets högtid – kan vi alltså fira dubbelt upp!

STRÅLANDE VÅGOR UTAN VIKT

Så vad är ljus? Det måste man vara en riktig Einstein för att förstå helt (Albert Einstein fick nobelpriset 1921 för sina upptäckter kring ljus).

Men okej: Man kan säga att ljus är elektromagnetisk

strålning, som består av både vågor och partiklar (fotoner). Ljus väger ingenting och tar ingen plats, utan består av energi. Den är den energin som används för allt liv på jorden. Växterna omvandlar solljusets energi via fotosyntesen, och både människor och djur lever i sin tur av att äta växterna.

Det finns också många typer av osynligt ljus. Det är ljus som har en våglängd som inte kan uppfattas av våra mänskliga ögon. Du använder faktiskt ljus när du surfar med wifi (radiovågor), när du snabbvärmer din pizza (mikrovågor) och kollar håll hos tandläkaren (röntgenstrålning).

LJUSÅR, SOLAR OCH PLANETER

Ljuset rör sig med en hastighet av 299 792 458 meter – per sekund! Det motsvarar ungefär sju och ett halvt varv runt jorden. Det tar åtta minuter för ljuset att färdas från solen till jorden.

Astronomer brukar prata om begreppet ljusår. Det är den sträcka som ljuset färdas på ett år.

Vår sol är en stjärna (ett jättelikt brinnande gasklot) och jorden är en av de åtta planeter som kretsar kring den. Om vi skulle vilja besöka den stjärna (Alfa Centauri) som ligger närmast vårt solsystem skulle vi behöva resa i ljusets hastighet i över fyra år. Och en resa till Polstjärnan skulle ta 300 år!

VÄRDEFULL VÄRME

Människor har i alla tider vetat att solens ljus är livsvik-

tigt. Därför är guld också ofta en symbol för solen. I grekisk mytologi var det guden Helios som varje dag åkte över himlavalvet med sin gyllene vagn och lyste upp världen. Ljusets gud i nordisk mytologi var Balder – den visaste och godaste av dem alla.

EN RIKTIGT LJUS IDÉ

Förra årets Nobelpris i fysik gick till de tre japanerna Isamu Akasaki, Hiroshi Amano och Shuji Nakamura. De lyckades skapa den sorts lysdioder som används i LED-lampor och som ger ett starkt vitt ljus. LED-lampor kräver lite energi och håller länge. Och eftersom en fjärdedel av världens elförbrukning går till belysning är de väldigt mycket bättre för miljön än de gamla glödlamporna.

TIPS!

LÄS MER OM
LJUS I HANINGE
PÅ SID 18.

EXPERIMENT OCH KLUR

3 LYSANDE EXPERIMENT:

SJÄLVLYSANDE "KVICKSAND"

Du behöver:

- Maizena (majsstärkelse)
- Tonic water (läsk som innehåller ämnet kinin)
- UV-lampa (lampa med lila, ultraviolett sken)

Gör så här:

Häll några deciliter maizena i en stor skål och tillsätt tonic water, lite i taget. Knåda med händerna. Blandningen är klar när du kan forma en boll – som sedan smälter när du slutar knåda. Ta med skålen in ett mörkt rum. Lys med UV-lampa och kolla in det mystiska skenet ...

Detta händer:

Det här är egentligen två experiment i ett. "Kvicksanden" är ett exempel på icke-newtonsk vätska, en blandning som blir hårdare vid tryck. Blandningen ser självlysande ut (fluorescerar) tack vare ämnet kinin, som avger ett blått sken i UV-ljus.

EN EGEN REGNBÅGE

Du behöver:

- Ficklampa (eller mobil med ficklampa)
- Cd-skiva

Gör så här:

Gå in i ett helt mörkt rum. Rikta ficklampan mot cd-skivans

FINN
5
FEL

Titta först på bilden till vänster här ovanför och jämför sedan med bilden till höger. Vilka fem skillnader ser du?

blanka sida och låt ljuset reflekteras mot en vit yta. Lys på olika avstånd och med olika vinklar och se hur det bildas olika färger.

Detta händer:

Vitt ljus innehåller egentligen ljus av regnbågens alla färger (våglängder). Den speciella ytan på cd-skivan delar upp ljuset i olika färger.

MAGISKA PILEN

Du behöver:

- Vitt papper
- Penna
- Glas
- Vatten

Gör så här: Rita en pil som pekar åt höger på papperet. Håll sedan upp glaset framför dig så att du ser pilen på andra sidan. Be någon hälla vatten i glaset – och se hur pilen byter riktning!

Detta händer: När ljus passerar genom material med olika

täthet kommer det att brytas (böjas) i olika vinklar. Det kallas refraction.

OM DU VILL SE HUR TVÅ AV EXPERIMENTEN FUNKAR FINNS KLIPP HÄR:

Pilen i vattenglasat:
Sök på *Refraction of Light in Water*

Självlysande kvicksand:
Sök på *Playing with cornstarch*

SJÄLVLYSANDE
KVICKSAND

FACIT FINN FEM FEL

VINTERKALENDERN

LUCIAFIRANDE & FAMILJELÖRDAG

NÄR: lördag 12 december

VAR: Haninge kulturhus
Luciatåg och sånger med
Haninge musikskola. Avslutas
med konsert i teatern.

- Luciatåg i foajén 14.00,
konsert i teatern 15.00.
Gratisbiljetter hämtas
i kulturhuset.
- Spela in film i green
screen-studion 12.00–16.00.
Drop-in och gratis.
- Lyssna till luciasagor i
sagohuset 13.00–13.30.
- Se pepparkakshusutställ-
ningen – årlig tävling där
unga från fritidsgårdarna
visar upp sina pepparkaks-
hus. Rösta på det du gillar
bäst genom att "gilla"
på [facebook.com/
haninge-kulturhus](https://facebook.com/haninge-kulturhus).

TROLLFLÖJTEN

NÄR: söndag 13 december
17.00

VAR: Bio Cosmopolite,
Brandbergen
Inspelad opera från The Metro-
politen opera, New York. In-
spelning, svensk text. Biljetter
bokas via bions hemsida eller
biljettkassa.

LUCIAFIRANDE PÅ SKOLMUSEET

VAR: skolmuseet i Svartbäcken.

NÄR: söndag 13 december
13.00–16.00.

Luciafirande med luciasång
och orgelkaffe/te/saft och
pepparkakor. Förre skol-
direktören Olle Flodby guidar.
Skolsal och lärarbostad är
tidsenligt inredd. Öppet
andra söndagen i varje
månad 13.00–16.00 under
vårterminen: 10 januari,
14 februari, 13 mars, 10 april,
8 maj och 12 juni.

FOTO: HENRIK TRYGG

LUCIAFIRANDE

Traditionellt luciafirande
med Haninge musikskolor.
Luciatåg och sång med
Haninge musikskolor skolår
6–9 under ledning av
Daniel Ohlin. Fri entré och vi
bjuder på pepparkakor.
Firas på Bio Cosmopolite,
Brandbergens centrum,
måndag 14 december 16.00.

SOPPLUNCH MED MUSIK

NÄR: tisdag 15 december 12.00

VAR: Jordbro kyrka

Ljuset i advent med
Ulrika Zettersten – sång.
Niclas Steeve – sång och piano.
Soppa 30 kr.

LIVE PÅ BIO: NÖTKNÄPPAREN

VAR: Bio Cosmopolite,
Brandbergen

NÄR: lördag 19 december 15.00

Klassisk smällkaramell firar
20 år på Kungliga operan.
Baletten direktsänds på bio-
grafer. Biljetter bokas via bions
hemsida eller biljettkassa.

JORDBRO JULGALA

NÄR: lördag 19 december
15.00–24.00

VAR: Jordbro kultur- och
föreningshus
Julmarknad, musik, körsång,
framträdanden med flera

lokala unga artister. Hembakta
kakor, julsmörgåsar och goda
smårätter i Blå vägens café
15–19.

HANINGESALONGEN 2015

NÄR: 23 januari 2016

VAR: Haninge kulturhus
Årets tema är citatet: "Om
man bara läser böcker som
andra läser, då kan man till
slut bara tänka sådana tankar
som de tänker" (ur Norwegian

+
FLER TIPS PÅ:
[haninge.se
/kultur](https://haninge.se/kultur)

Wood av Haruki Murakami).
Konstverken har valts ut
av konstnärer knutna till
Haninge. En av utställarna
har också prisbelönats av
juryen ("Årets val").

ÅRSTA

Slottsstig invigd

Nu är Årsta slottsstig invigd. Stigen berättar om traktens
historia, om slottet och om Fredrika Bremer. Det finns två
skyltade vandringar, Fornstigen och Fredrikaslingan. Information
och en tryckt guide finns vid runstenen vid parkeringen.
För frågor om gruppvisningar, vänd dig till Årstasällskapet för
Fredrika Bremerstudier, fredrikabremer.net.